

Inclusiviteit in sportbeleid

Een kwalitatief onderzoek naar de rol van gemeenten in de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking

Universiteit Utrecht

Miranda van Herwijnen

Inclusiviteit in sportbeleid

MSc Sociology: Contemporary Social Problems

Miranda van Herwijnen

5657202

Masterscriptie

Universiteit Utrecht

Eerste beoordelaar: Sanne Boschman

Tweede beoordelaar: Marco van Leeuwen

Begeleider Universiteit Utrecht: Sanne Boschman

Begeleider Mulier Instituut: Caroline van Lindert

Juni, 2019

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie ‘Inclusiviteit in sportbeleid’. Het onderzoek van deze scriptie naar de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking is uitgevoerd bij vier gemeenten in Nederland. Deze scriptie is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding *Sociology: Contemporary Social Problems* aan de Universiteit Utrecht en in opdracht van het Mulier Instituut. Ik ben van februari 2019 tot en met juni 2019 bezig geweest met het onderzoek en het schrijven van de scriptie.

Samen met mijn stagebegeleidster Caroline van Lindert heb ik gebrainstormd over de focus van het onderzoek. Ik heb gedurende de stage veel kunnen leren van Caroline door haar kennis en ervaring over gehandicaptensport. Tijdens het onderzoek stonden mijn stagebegeleidster en mijn scriptiebegeleidster vanuit mijn opleiding, Sanne Boschman, altijd voor mij klaar. Gedurende het onderzoek ben ik erachter gekomen dat het onderwerp van het onderzoek gevoeliger ligt dan ik dacht. Ik ben voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag zo objectief mogelijk te werk gegaan.

Bij deze wil ik graag mijn begeleiders bedanken voor de fijne begeleiding tijdens het schrijven van mijn scriptie. Caroline wil ik bedanken voor de nuttige overleggen die we hebben gehad en voor de kritische blik op de scriptie. Sanne wil ik bedanken voor het helpen structureren van de scriptie en de snelle terugkoppeling als ik een vraag had.

Daarnaast wil ik alle respondenten bedanken. Zonder de informatie die ik door de respondenten heb gekregen had ik dit onderzoek niet kunnen schrijven. Als laatste wil ik alle andere mensen bedanken die gedurende het half jaar hebben meegedacht, en in het bijzonder mijn vrienden en familie voor de morele steun.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Miranda van Herwijnen

Utrecht, 28 juni 2019

Samenvatting

Inleiding

Sinds de ratificatie van het VN-verdrag Handicap in Nederland in 2016 hebben mensen met een beperking gelijke rechten gekregen als mensen zonder beperking. Toch is volwaardige sportparticipatie voor mensen met een beperking niet vanzelfsprekend, terwijl sporten voor deze doelgroep voordelen oplevert op zowel sociaal, psychologisch en economisch gebied. Belemmeringen die kunnen worden ervaren zijn fysieke, sociale of financiële belemmeringen en een gebrek aan informatie. Gemeenten hebben de verplichting om het VN-verdrag Handicap te implementeren. In dit onderzoek is gekeken in hoeverre vier gemeenten invulling geven aan het VN-verdrag handicap omtrent de toegankelijkheid van sport.

Methode

Voor dit kwalitatieve onderzoek zijn de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden onderzocht. Bij deze gemeenten zijn interviews afgenomen over het perspectief, de beleidsplannen en activiteiten, en de ervaringen in het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Daarnaast zijn relevante beleidsdocumenten geanalyseerd. Er is gebruik gemaakt van de *framing* theorie.

Resultaten

Het beeld over mensen met een beperking wordt steeds breder; gedacht wordt aan mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, of gedragsproblematiek. Bij toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking denken gemeenten eerst aan de fysieke en sociale toegankelijkheid. In de beleidsdocumenten zijn alle vormen van toegankelijkheid terug te vinden in de activiteiten en ambities. Uit de interviews blijkt dat alle gemeenten aandacht hebben voor de sociale toegankelijkheid. Gemeenten Breda en Rotterdam hebben meer aandacht voor de fysieke toegankelijkheid, gemeente Utrecht voor de informatietoegankelijkheid en gemeente Leiden voor de financiële toegankelijkheid. Voor het vergroten van de toegankelijkheid worden meerdere belemmeringen en successen ervaren.

Conclusie

Gemeenten houden zich bezig met het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Voornamelijk de bewustwording over de participatie van mensen met een beperking lijkt te zijn gegroeid. Elke gemeente geeft zijn eigen invulling aan de implementatie van het verdrag, omdat er geen duidelijke richtlijnen zijn opgesteld sinds de ratificatie. Hoewel aandacht is voor mensen met een beperking binnen de gemeente, is voor het vanzelfsprekend maken van volwaardige sportparticipatie voor mensen met een beperking een lange adem nodig.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	8
1.1 Groeiende aandacht voor mensen met een beperking	8
1.2 Sport voor mensen met een beperking	9
1.3 De rol van gemeenten	10
1.4 Doelstelling en onderzoeksvragen	11
2. Landelijke wet- en regelgeving	14
2.1 VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap	14
2.2 Grenzeloos Actief	16
2.3 VN-verdrag: Onbeperkt meedoen!	17
2.4 Nationaal Sportakkoord	17
2.5 Koplopergemeenten	18
2.6 Conclusie	18
3. Theoretisch kader	19
3.1 De implementatie van beleid	19
3.2 Framing theorie	19
3.3 Beeldvorming over sport voor mensen met een beperking	20
3.4 Het model van het menselijk functioneren	21
3.5 Belemmeringen voor sportparticipatie	24
3.6 Inclusief sporten	25
4. Methode	26
4.1 Participanten	26
4.2 Dataverzameling	27
4.2.1 Beleidsdocumenten	27
4.2.2 Interviews	28
4.3 Data-analyse en verwerking	29
4.4 Ethische overwegingen	29
4.5 Betrouwbaarheid en validiteit	29
4.6 Resultatenhoofdstuk	30
5. Resultaten: perspectief bij gemeenten	31
5.1 Perspectief op de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking	31
5.1.1 De doelgroep	31
5.1.2 Toegankelijkheid	32
5.2 Perspectief op de rolverdeling	33

5.2.1 De rol van de gemeente.....	33
5.2.2 De rol van mensen met een beperking.....	34
5.3 Samenvattend.....	35
6. Resultaten: lokale beleidsplannen en activiteiten.....	36
6.1 Beleidsanalyse	36
6.1.1 Breda	36
6.1.2 Utrecht.....	38
6.1.3 Rotterdam.....	40
6.1.4 Leiden	42
6.1.5 Samenvattend	43
6.2 Interviews	44
6.2.1 Breda	44
6.2.2 Utrecht.....	45
6.2.3 Rotterdam.....	47
6.2.4 Leiden	48
6.2.5 Samenvattend	49
7. Resultaten: belemmeringen en successen	51
7.1 Belemmeringen.....	51
7.1.1 Aandacht voor mensen met een beperking is persoonsafhankelijk	51
7.1.2 Blinde vlek bij betrokken partijen.....	52
7.1.3 Vervoer is een ingewikkelde kwestie.....	52
7.1.4 Volledige toegankelijkheid van sportvoorzieningen is een ideaalbeeld	53
7.1.5 Gebrek aan financiële middelen.....	54
7.1.6 Het VN-verdrag Handicap is niet dwingend.....	55
7.1.7 Onduidelijkheid en onwetendheid bij betrokken partijen	56
7.2 Successen.....	57
7.2.1 Groeiende aandacht voor mensen met een beperking.....	57
7.2.2 Betrekken van de doelgroep.....	58
7.2.3 Sportconsulent.....	59
7.2.4 Aanwezigheid van een netwerk	59
8. Discussie en conclusie.....	60
8.1 Discussie.....	60
8.2 Limitaties en vervolgonderzoek	63
8.3 Conclusie	64
9. Beleidsaanbevelingen.....	65

9.1 Inzetten op bewustwording.....	65
9.2 Een integrale aanpak.....	66
9.3 Kennisdeling.....	66
9.4 Actiematig werken en doelen stellen.....	67
Referentielijst	68
Bijlage A – Vragenlijst.....	71
Bijlage B – Consentformulier	73
Bijlage C – Activiteiten en beleidsplannen uit de beleidsdocumenten	74
Bijlage D – Activiteiten in gemeenten uit interviews	75
Bijlage E – Codeboom	77

1. Inleiding

Ongeveer twee miljoen Nederlanders hebben een beperking volgens recente schattingen (VWS, 2018). Een gelijkwaardige deelname in de samenleving voor mensen met een beperking is niet vanzelfsprekend. Dit kan het gevolg zijn van zowel een langdurige fysieke, verstandelijke of zintuiglijke beperking, waardoor verschillende drempels kunnen worden ervaren die het volledig, effectief en gelijkwaardig met anderen deelnemen aan de samenleving kunnen bemoeilijken (Van Aller, 2014; VWS, 2016). Voorbeelden zijn negatieve houdingen ten opzichte van deze doelgroep, een gebrek aan toegankelijke faciliteiten en beperkte toegang tot technische hulpmiddelen (Misener & Darcy, 2014). Het beeld over mensen met een beperking is veranderd door de tijd heen. Vroeger werden mensen met een beperking bestempeld als afhankelijke, ‘afwijkende’ mensen zonder een toekomstperspectief (Wuyts, 2010). Wat betreft sporten bestond het idee dat mensen met een beperking alleen konden sporten op therapeutische of revaliderende basis (Purdue & Howe, 2012); sport als vrijetijdsbesteding was ingericht voor de valide mens. Tegenwoordig is er steeds meer aandacht voor de participatie van mensen met een beperking (VWS, 2016).

1.1 Groeiende aandacht voor mensen met een beperking

Alle lidstaten van de Verenigde Naties hebben in 2015 de agenda met Duurzame Ontwikkelingsdoelen aangenomen (CBS, 2018). Deze agenda bestaat uit 17 werelddoelen voor duurzame ontwikkeling en moeten in 2030 allemaal zijn gerealiseerd. Voor mensen met een beperking staan er enkele belangrijke aspecten op de agenda. Zo gaat een doelstelling over het vergroten van gelijkheid, door middel van het vergroten van sociale, economische en politieke integratie voor iedereen. Dit heeft onder andere betrekking op een betere integratie van mensen met een beperking. Het vergroten van de toegang tot veilige, betaalbare, toegankelijke en duurzame vervoerssystemen, waarbij speciale aandacht uitgaat naar de behoeften van kwetsbare groepen is een andere doelstelling die van belang is voor mensen met een beperking. Ook de universele toegang tot veilige, inclusieve en toegankelijke openbare ruimtes in 2030 is een doel. Deze globale doelstellingen laten de groeiende aandacht zien voor een gelijke positie van mensen met een beperking (CBS, 2018).

Een andere recente verbetering voor de rechten van mensen met een beperking in Nederland is de ratificatie van het VN-verdrag Handicap geweest. In de Verenigde Naties is in 2006 voor mensen met een beperking een belangrijk mensenrechtenverdrag opgesteld, het zogeheten ‘Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap’. In dit VN-verdrag

Handicap staat beschreven dat mensen met een beperking of chronische ziekte gelijke rechten hebben als mensen zonder beperking (VWS, 2016). Het doel van het verdrag is om het denkbeeld over mensen met een beperking aan te passen, van afhankelijke mensen naar mensen met een beperking als gelijkwaardige deelnemer in de samenleving (GewoonGelijk, z.d.; VWS, 2016). Tien jaar na de opstelling van het VN-verdrag heeft de Nederlandse overheid het verdrag geratificeerd, waardoor het verdrag ook in dit land sinds 14 juli 2016 van kracht is. De ratificatie van het VN-verdrag zorgt voor een wettelijk gelijkwaardige positie van mensen met een beperking in de samenleving, omdat de Nederlandse staat nu verplicht is tot het invoeren van het VN-verdrag in Nederland. Om de implementatie van het VN-verdrag te realiseren is een implementatieprogramma ontwikkeld door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (hierna: VWS), genaamd VN-verdrag: Onbeperkt meedoen!. Met dit programma wil VWS (2016) het VN-verdrag efficiënt implementeren, met als hoofddoel om de belemmeringen te verminderen die de participatie in de samenleving voor mensen met een beperking bemoeilijken.

1.2 Sport voor mensen met een beperking

De meerderheid van de Nederlandse bevolking sport wekelijks (RIVM, 2018). Voor mensen met een beperking is sportdeelname niet zo gemakkelijk als voor mensen zonder beperking (Hoekman, 2018). Uit onderzoek is gebleken dat mensen met een beperking minder sporten en minder bewegen in vergelijking met mensen zonder beperking (Von Heijden, van den Dool, van Lindert, & Breedveld, 2013; RIVM, 2018). In 2018 sport in Nederland 60,1 procent van de mensen van 12 jaar en ouder zonder lichamelijke beperking wekelijks, tegenover 21,1 procent van de mensen met een matige tot ernstige motorische beperking, 24,4 procent van de mensen met een matige tot ernstige auditieve beperking en 21,4 procent van de mensen met een matige tot ernstige visuele beperking (RIVM, 2018).

Het belang van deelname aan sporten en bewegen wordt steeds meer ingezien, onder andere door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (Von Heijden et al., 2013). Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van sporten als doel op zich, naar sporten als middel om het sociale welzijn en de gezondheid van de bevolking te verhogen (Hoekman, 2018). Sporten als doel op zich houdt in dat het landelijke en lokale doel was om de sportdeelname te vergroten, omdat sporten een goede vrijetijdsbesteding is en voor iedereen beschikbaar moet zijn (Hoekman, 2018). Tegenwoordig wordt sporten gebruikt als middel om de gezondheid en het welzijn te vergroten. Zowel voor mensen met een beperking als mensen zonder beperking kan sporten en bewegen bijdragen aan een goede gezondheid en kan het

helpen bij het voorkomen van chronische ziekten zoals diabetes (Hoekman, 2018; Sahlin & Lexell, 2015).

Naast het gezondheidsperspectief zijn andere voordelen te behalen door sportdeelname, zoals op sociaal, psychologisch en economisch gebied (Blauwet et al., 2013). Deze voordelen zijn extra groot voor mensen met een beperking. Zo draagt sporten bij aan een betere integratie in de samenleving; door te sporten kan de persoon met een beperking gemakkelijker sociale contacten leggen (Von Heijden et al., 2013). Mensen met een neurologische beperking ervaren bij deelname aan georganiseerde sporten psychologische voordelen door een toename in het zelfvertrouwen, het zelfbeeld en de levenstevredenheid (Sahlin & Lexell, 2015). Bovendien laat onderzoek naar rolstoelgebruikers zien dat sportdeelname de kans op depressie en angst vermindert (Tasiemski, Kennedy, Gardner, & Taylor, 2005). Daarnaast is op economisch gebied voordeel te behalen door sportdeelname; deelname aan georganiseerde sporten heeft een positieve correlatie met arbeidsdeelname (Blauwet et al., 2013). Kortom, sport heeft een positieve invloed op het leven van mensen met een beperking (Blauwet et al., 2013; Sahlin & Lexell, 2015; Taskiemski et al., 2005; Von Heijden et al., 2013).

Er kunnen barrières ervaren worden door mensen met een beperking bij sporten en bewegen. Een belangrijke belemmering is de praktische toegankelijkheid van sportaccommodaties; mensen met een beperking moeten meer moeite doen om toegang te krijgen tot sportaccommodaties (Van Impelen, 2016). Een voorbeeld is een sportaccommodatie waar sporters alleen met de trap naar boven kunnen; dit belemmert rolstoelgebruikers om het gebouw te betreden. Overigens kunnen ook belemmeringen ervaren worden wat betreft de sociale toegankelijkheid, zoals de sportcultuur. Een sportcultuur die gericht is op sporten voor mensen zonder beperking kan veroorzaken dat mensen met een beperking zich niet welkom voelen bij een sportaccommodatie (Van Impelen, 2016). Andere sociale belemmeringen voor mensen met een beperking om te beginnen met sporten zijn de afhankelijkheid van anderen, het gevoel betutteld te worden door leden van sportverenigingen en het gebrek aan kennis vanuit de sportaanbieder om mensen met een beperking te betrekken bij een teamsport (Jaarsma et al., 2014; Stephens, Neil, & Smith, 2012; Von Heijden et al., 2013).

1.3 De rol van gemeenten

Gemeenten in Nederland zijn sinds 1 januari 2015 verantwoordelijk geworden voor werk en inkomen, jeugdzorg en de ondersteuning van langdurige zieken en ouderen. Dit was voorheen

de verantwoordelijkheid van het Rijk en de provincies (VWS, 2014). Het doel van deze decentralisaties is om meer maatwerk te leveren en kosten te besparen, omdat de zorg en ondersteuning van burgers dichterbij de burgers zelf georganiseerd worden. De participatie in de samenleving van mensen met een beperking valt onder de verantwoordelijkheid van gemeenten (Ieder(in), 2019). Na de ratificatie van het VN-verdrag voor mensen met een beperking in 2016 heeft het ministerie van VWS het implementatieprogramma VN-verdrag: Onbeperkt Meedoen! opgesteld om de toegankelijkheid van de samenleving voor mensen met een beperking te verbeteren. Dit houdt in dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor deze implementatie; door de ratificatie van het verdrag hebben gemeenten er een belangrijke taak bij gekregen. Gemeenten mogen een eigen invulling geven aan de implementatie van het VN-verdrag, maar hebben wel de verplichting om het verdrag te implementeren (VNG, 2018). Sportbeleid en sportfaciliteiten zijn een grote verantwoordelijkheid voor de gemeenten in Nederland, waardoor de gemeenten een belangrijke rol hebben in de verbetering van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking (Hoekman, 2018; VWS, 2016; VWS, 2018). Kortom, gemeenten hebben de taak om mensen met een beperking gelijke kansen te bieden wat betreft de sportparticipatie.

1.4 Doelstelling en onderzoeksvragen

Dit onderzoek is een vervolg op twee eerdere onderzoeken over toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Van Impelen (2016) heeft een kwalitatief onderzoek uitgevoerd onder de doelgroep, en vond dat sportparticipatie achterblijft als gevolg van sociale en fysieke belemmeringen die worden ervaren door mensen met een beperking bij sportaccommodaties. Vervolgens heeft Dollee (2017) in een kwalitatief onderzoek de rol van sportaanbieders onderzocht in het vergroten van de sportdeelname. Sportaanbieders willen meer doen aan de toegankelijkheid, maar belemmeringen worden ervaren zoals hoge kosten, weinig vraag vanuit de doelgroep en een tekort aan vrijwilligers. Sportaanbieders vinden dat een rol voor de gemeente is weggelegd in het toegankelijker maken van sport (Dollee, 2017). Na de ratificatie van het VN-verdrag hebben gemeenten een belangrijke rol gekregen in het toegankelijker maken van de samenleving voor mensen met een beperking. Drie jaar na de ratificatie van het VN-verdrag ontbreekt echter het inzicht in de manier waarop gemeenten invulling geven aan het verdrag omtrent de toegankelijkheid van sport. Het doel van deze explorerende studie is het onderzoeken van het perspectief van gemeenten over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Ook is het doel het in kaart brengen van bestaand beleid bij gemeenten door middel van literatuuronderzoek en een

kwalitatief onderzoek onder gemeenten. Een analyse van de beleidsdocumenten kan inzicht geven in de beleidsplannen. Daarnaast kan door middel van kwalitatief onderzoek gekeken worden hoe gemeenten het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking zelf ervaren om zo de belemmeringen en successen in kaart te brengen.

Ten eerste zal onderzocht worden welke verplichtingen gemeenten in Nederland hebben gekregen sinds de ratificatie van het VN-verdrag Handicap in 2016. Dit wordt gedaan aan de hand van de volgende beschrijvende onderzoeksvraag:

- Welke verplichtingen hebben gemeenten in Nederland gekregen na de ratificatie van het VN-verdrag Handicap omtrent de toegankelijkheid van sport?

Vervolgens zal onderzocht worden in hoeverre gemeenten invulling geven aan het VN-verdrag omtrent de toegankelijkheid van sport. Dit wordt gedaan aan de hand van de volgende explorerende vraag:

- ‘In hoeverre wordt invulling gegeven aan het VN-verdrag Handicap omtrent de toegankelijkheid van sport door de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden?’

Ter beantwoording van de explorerende vraag zijn drie deelvragen opgesteld. Gemeenten mogen zelf invulling geven aan de implementatie van het VN-verdrag Handicap, waardoor het kan verschillen welke activiteiten gemeenten uitvoeren. Het perspectief van gemeenten kan van invloed zijn op het vraagstuk over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Daarom worden eerst de perspectieven van de gemeenten onderzocht.

Vervolgens wordt gekeken naar de lokale plannen en ervaringen van de gemeente. Hiervoor zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- 1) Wat is het perspectief van de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking?
- 2) Welke lokale beleidsprogramma's en activiteiten bestaan er omtrent de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking in de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden?
- 3) Welke belemmeringen en successen ervaren de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden bij het vergroten van de toegankelijkheid van sport?

Het in kaart brengen van het perspectief van gemeenten en de ervaringen in het verbeteren van de toegankelijkheid kunnen helpen bij het verbeteren van de plannen, waarvoor in dit

onderzoek een beleidsadvies wordt gegeven. Hiervoor wordt de volgende onderzoeksvraag gebruikt:

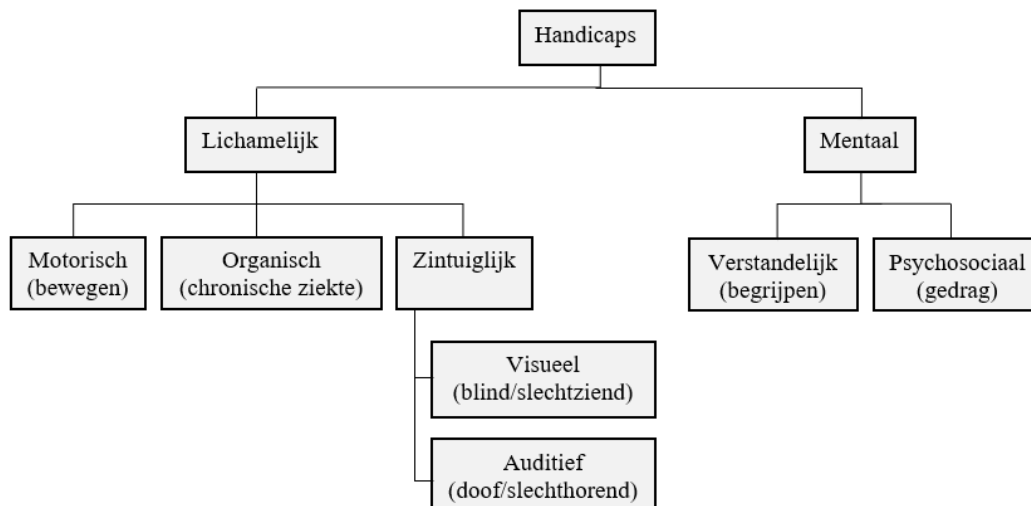
- 'Hoe kunnen gemeenten in Nederland beter invulling geven aan het VN-verdrag Handicap omtrent de toegankelijkheid van sport?'

2. Landelijke wet- en regelgeving

In dit hoofdstuk wordt alle relevante landelijke wet- en regelgeving over sport voor mensen met een beperking in kaart gebracht. Het hoofdstuk maakt duidelijk welke verplichtingen gemeenten hebben omtrent de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. De volgende beleidsdocumenten zijn geanalyseerd: VN-verdrag Handicap, het programma Grenzeloos Actief, het implementatieprogramma Onbeperkt Meedoen! en het Nationaal Sportakkoord.

2.1 VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

De ratificatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, ook wel het VN-verdrag Handicap genoemd, heeft de rechten van mensen met een beperking in Nederland gelijkgesteld aan de rechten van mensen zonder beperking. Het gaat in het VN-verdrag om alle vormen van beperkingen. In het rapport staat het volgende: *‘Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen’* (VWS, 2016). Onderstaande figuur verduidelijkt op welke manier de beperkingen kunnen worden ingedeeld (figuur 1).

Figuur 1. Indeling van handicaps (Van Heijden et al., 2013)

In Nederland bestaat het incorporatiesysteem, ook wel het monisme genoemd. Dit houdt in dat de regels van een geratificeerd verdrag rechtstreeks tot de nationale wetgeving behoren. De Nederlandse staat is sinds 2016 partij bij het VN-verdrag en daarom verplicht om het verdrag te implementeren. De staat bestaat uit zowel de rijksoverheid als gemeenten, die

samen een verantwoordelijkheid hebben rondom de implementatie van het verdrag. Er zijn vier belangrijke verplichtingen voor de Nederlandse staat die in het VN-verdrag staan.

Ten eerste moeten mensen met een beperking ten volle kunnen participeren in de samenleving door een verscheidenheid aan maatregelen. Deze maatregelen gaan over de verplichting tot het implementeren van het VN-verdrag, de afschaffing van discriminerende wetten en beleid dat rekening houdt met de bescherming van de doelgroep. Er mogen geen praktijken uitgevoerd worden die onverenigbaar zijn met het VN-verdrag Handicap en er moet door de staat gehandeld worden in overeenstemming met het verdrag. Verder moeten maatregelen genomen worden voor het bevorderen van onderzoek naar, ontwikkelen van, en gebruik van nieuwe technologieën die geschikt zijn voor personen met een handicap. Dit geldt ook voor onderzoek naar universeel ontworpen goederen, diensten en faciliteiten die zo min mogelijk hoeven worden aangepast. Als laatste moeten maatregelen genomen worden om training van vakspecialisten en personen die werken met mensen met een beperking te bevorderen. Een tweede verplichting is het nemen van maatregelen wat betreft de economische, sociale en culturele rechten met gebruikmaking van alle hulpbronnen die de staat ter beschikking heeft, om steeds dichterbij de verwezenlijking te komen van de verplichtingen in het verdrag. De derde verplichting is het betrekken van de doelgroep van mensen met een beperking bij het ontwikkelen van beleid en bij besluitvormingsprocessen. De laatste algemene verplichting is dat geen enkele bepaling van het verdrag de bepalingen aantast die in sterkere mate bijdragen aan het verwezenlijken van de rechten van personen met een beperking. Dit betekent dat bestaande bepalingen die gunstiger zijn voor mensen met een beperking gehanteerd moeten blijven worden (VWS, 2016).

Overigens is er een artikel in het VN-verdrag dat deels gaat over sport: artikel 30, deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport. Hierin staat dat personen met een beperking in staat gesteld moeten worden om op gelijke voet met anderen deel te nemen aan recreatie, vrijetijdsbesteding en sportactiviteiten. Rondom sport moeten maatregelen genomen worden voor een vijftal aspecten. Ten eerste voor het aanmoedigen en bevorderen van sportdeelname op alle mogelijke niveaus. Ten tweede voor het waarborgen dat personen met een beperking de kans krijgen handicap specifieke sportactiviteiten te organiseren, ontwikkelen en aan deel te nemen, en om te bevorderen dat hier passende instructie, training en middelen voor worden verschaft. Ten derde moeten personen met een handicap toegang hebben tot sportlocaties. Ten vierde moeten kinderen met een beperking gelijkwaardig kunnen deelnemen aan sportactiviteiten. En als laatste moeten personen met

een handicap toegang hebben tot diensten van degenen die betrokken zijn bij de organisatie van sportactiviteiten.

Gemeenten hebben de specifieke verplichting gekregen om in een periodiek plan op te nemen hoe de gemeente uitvoering geeft aan het VN-verdrag Handicap. Dit integrale plan wordt ook wel de Lokale Inclusie Agenda genoemd. Gemeenten mogen zelf de precieze vorm en focus bepalen. Deze Lokale Inclusie Agenda is ontwikkeld door een samenwerking tussen de Alliantie VN-verdrag en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Deze Alliantie VN-verdrag is een organisatie bestaande uit een samenwerking tussen Ieder(in), landelijk platform GGZ, Per Saldo, LFB en Coalitie voor Inclusie¹. Door het opstellen van een Lokale Inclusie Agenda kunnen inwoners van de gemeenten actief meedenken over het verbeteren van de toegankelijkheid. Het idee is gebaseerd op het uitgangspunt van de Alliantie VN-verdrag dat actieve betrokkenheid van mensen met een beperking bij de invoering van het verdrag noodzakelijk is (VNG, z.d.).

2.2 Grenzeloos Actief

In Nederland bestaat al een langere traditie in het vergroten van de sportparticipatie voor mensen met een beperking. Zo was van 2000 tot 2008 het project Organisatorische Integratie, waarbij het doel was om sport voor mensen met een beperking in te bedden bij de reguliere sportbonden. Hierna liep het programma Gehandicaptensport van 2008 tot 2012 om sport onder de aandacht te brengen bij het speciaal onderwijs voor kinderen met een beperking (Special Heroes), bij woonvoorzieningen voor mensen met een verstandelijke beperking (Zo kan het ook!) en bij sportverenigingen en sportbonden (Uitdagend Sportaanbod) (Breedveld, De Jong, & Stuij, 2008; Von Heijden et al., 2013; VWS, 2015). Grenzeloos Actief is een vervolprogramma dat liep van 2015 tot 2018. Dit programma had als doel om mensen met een beperking een passend en toegankelijk sportaanbod in de buurt aan te bieden na 2018 (VWS, 2015). De mismatch tussen vraag en aanbod moest opgelost worden door het opzetten van regionale samenwerkingsverbanden, betere kennisondersteuning voor gemeenten, meer aandacht binnen het programma Sporten en bewegen in de buurt voor mensen met een beperking en een versterking van sport- en beweegaanbod (Van Lindert, Terpstra, Pulles, & Schootemeijer, 2016). Gemeenten speelden in dit programma een belangrijke rol, met name

¹ Ieder(in) is een netwerk voor mensen met een beperking of chronische ziekte. Landelijk platform GGZ is een koepelorganisatie van verschillende patiëntenverenigingen in de geestelijke gezondheidszorg (ggz). Per Saldo is adviseur en belangenbehartiger van mensen een persoonsgebonden budget (pgb). LFB is een patiëntenorganisatie voor en door mensen met een verstandelijke beperking. Coalitie voor Inclusie is een netwerk van mensen en organisaties dat zich bezig houden met een inclusieve samenleving.

bij het opzetten van activiteiten binnen de regionale samenwerkingsverbanden en het inzetten van buurtsportcoaches. Uit onderzoek van Reitsma, Van Stam en Van Lindert (2018) blijkt dat gemeenten zich al enigszins bezighouden met gehandicaptensport, wat de doorontwikkeling naar toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking mogelijk maakt.

2.3 VN-verdrag: Onbeperkt meedoen!

Na de ratificatie van het VN-verdrag is zoals eerder genoemd het programma VN-verdrag: Onbeperkt meedoen! ontstaan vanuit het ministerie van VWS. Dit programma wil helpen om meer bewustwording te creëren over drempels die mensen met een beperking ervaren, om uiteindelijk de drempels merkbaar te verminderen voor deze doelgroep (VWS, 2016). Onder de pijler *participatie & toegankelijkheid* wordt aandacht gegeven aan de toegankelijkheid van sport. Er wordt geschreven over het vergroten van een toegankelijk sportaanbod, waarbij VWS zich met het programma wil inzetten om de sportparticipatie van mensen met een beperking te vergroten zodat ze evenveel kunnen sporten als mensen zonder beperking. Dit idee wordt verder uitgewerkt in het Nationaal Sportakkoord. Het programma Onbeperkt meedoen! heeft als actielijn om veel samen te werken met gemeenten (VWS, 2016). Ook wordt het programma Grenzeloos Actief in het implementatieprogramma benoemd, omdat in 2019 43 regionale samenwerkingsverbanden bestaan. Hierin worden de vraag van mensen met een beperking en het aangepast sport- en beweegaanbod met elkaar gematcht.

2.4 Nationaal Sportakkoord

Het Nationaal Sportakkoord is in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en NOC*NSF gesloten in juni 2018. Het doel van het sportakkoord is om de organisatie en financiering van de sport te behouden en te versterken in de toekomst (VWS, 2018). Er zijn binnen het sportakkoord vijf deelakkoorden opgesteld, waarvan deelakkoord 1: inclusief sporten & bewegen van belang is voor mensen met een beperking. Dit deelakkoord gaat over de inclusie van mensen die belemmerd zijn om te gaan of te blijven sporten door ouderdom, fysieke of mentale beperkingen, etnische achtergrond of sociale positie (VWS, 2018). De samenwerkende partijen richten samen de Alliantie 'Sporten en bewegen voor iedereen' op om de ambities uit het deelakkoord uit te voeren, en hebben daarbij een samenwerking met de Alliantie VN-verdrag voor mensen met een beperking. De maatregelen in dit deelakkoord worden genomen langs drie lijnen, namelijk bewustwording, borging en het wegnemen van belemmeringen. De bewustwording gaat over het

vanzelfsprekend maken van inclusief sporten en bewegen, door middel van campagnes en het uitwisselen van kennis. Borging gaat over het borgen van activiteiten in regionale en/of lokale akkoorden, door middel van het opzetten van allianties. Het wegnemen van belemmeringen gaat om zowel de sociale, praktische als financiële toegankelijkheid en om de vindbaarheid van regelingen waar mensen met een beperking gebruik van kunnen maken. Daarnaast stelt het Nationaal Sportakkoord dat de drempel van het vervoer van en naar de sportaccommodatie weggenomen moet worden (VWS, 2018).

2.5 Koplopergemeenten

Het VN-verdrag koplopersprogramma is een programma dat mede door de VNG is opgezet om een impuls te geven aan bestaande en nieuwe pogingen van gemeenten om mensen met een beperking volwaardig mee te laten doen (VWS, 2018). De VNG was in samenwerking met de Alliantie VN-verdrag op zoek naar gemeenten die vooropliepen en actief bezig waren bij de invulling van het VN-verdrag Handicap. Gemeenten konden zelf aangeven bij de VNG of ze in aanmerking wilden komen om koplopergemeente te worden. Dit is vervolgens door de VNG al dan niet goedgekeurd, en hieruit zijn 25 koplopergemeenten gekozen. Het zijn van een koploper gemeente gaat over activiteiten voor de implementatie het VN-verdrag in zijn geheel, dus niet specifiek over sport. Uit een onderzoek van de VNG en Movisie blijkt dat steeds meer gemeenten bezig zijn met de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking (Van den Bercken-Boonacker et al., 2019). In januari 2019 had 73,2% van de gemeenten in Nederland in het beleid aandacht voor het toegankelijker maken van sport voor mensen met een beperking, ten opzichte van 66,3% in januari 2018 (Van den Bercken-Boonacker et al., 2019).

2.6 Conclusie

Uit de analyse van de landelijke beleidsdocumenten die betrekking hebben op sport voor mensen met een beperking blijkt dat gemeenten sinds de ratificatie van het VN-verdrag in 2016 de verplichting hebben om het verdrag geleidelijk te implementeren; de rechten van mensen met een beperking moeten gelijkgesteld worden aan de rechten van mensen zonder beperking. Dit houdt in dat gemeenten geleidelijk moeten zorgen dat mensen met een beperking op gelijke voet kunnen deelnemen aan sport als mensen zonder beperking, wat volgens het Nationaal Sportakkoord gedaan kan worden door middel van bewustwording, borging en het wegnemen van belemmeringen.

3. Theoretisch kader

3.1 De implementatie van beleid

De implementatie van beleid door gemeenten is afhankelijk van de manier waarop het beleid wordt geïnterpreteerd (Spillane, Reiser, & Reimer, 2002). Spillane et al. (2002) maken gebruik van een cognitief kader om dit te onderbouwen. De lokale implementatie instantie, in dit onderzoek de gemeente, kan hierbij worden gezien als een individuele waarnemer die nieuwe inzichten ontwikkelt door de manier van waarnemen en interpreteren, wat ook beïnvloed wordt door reeds bestaande kennis, overtuigingen en ervaringen. Kennis en eerdere ervaringen van een individu fungeren als een lens waardoor het individu de omgeving ziet. Door mogelijke eigen misinterpretaties kan het voorkomen dat het mislukt om beleid effectief uit te voeren (Spillane et al., 2002). Bestaande kennis en overtuigingsystemen hebben invloed op hoe beleid wordt begrepen en vertaald in bepaalde acties. Het gaat hierbij om het begrip over het VN-verdrag Handicap en specifiek om het begrip over het vraagstuk van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Een voorbeeld is het zien van het VN-verdrag als een grote stimulans en daardoor extra focussen op sport voor mensen met een beperking. Ook kan het zijn dat een individu's eerdere kennis en ervaringen ervoor zorgen dat voornamelijk wordt gefocust op fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties, omdat er alleen ervaring is met een persoon in een rolstoel.

3.2 Framing theorie

De cognitieve framing theorie van Chong en Druckman (2007) sluit aan bij het cognitieve kader van Spillane et al. (2002); in de framing theorie wordt gesteld dat een probleem vanuit verschillende perspectieven gezien kan worden. Framing verwijst naar het proces waarbij mensen een bepaalde visie ontwikkelen over een vraagstuk of het denken over een vraagstuk bijstellen, en hoe mensen handelen. Frames kunnen worden gezien als mentale structuren die een individu hulp bieden bij het structureren en organiseren van de inkomende informatie (Chong & Druckman, 2007). De ongelijke sportdeelname van mensen met een beperking ten opzichte van mensen zonder een beperking is een probleem, waarbij verschillende individuen het probleem anders kunnen opvatten en als gevolg daarvan andere oplossingen construeren voor het probleem. In dit onderzoek zal het concept 'framen' inzichtelijk maken wat het perspectief van gemeenten is op de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking door middel van de drie typen frames die door Dewulf et al. (2009) worden

gehanteerd; 1) het vraagstukframe, 2) het identiteits- en relatiefame en 3) het procesframe. Hieronder zullen de drie typen frames verder toegelicht worden.

Het eerste type frame, het vraagstukframe, is het framen van cognitieve vraagstukken. Dit gaat over het perspectief van een individu op een specifiek vraagstuk; het kan per individu verschillen wat als het probleem wordt gezien (Dewulf et al., 2009). Zo kan een ambtenaar van de gemeente werkend bij de afdeling vastgoedbeheer het toegankelijkheidsvraagstuk zien als een fysiek probleem en daarbij voornamelijk denken aan mensen in een rolstoel. Dit onderzoek zal inzicht geven in het perspectief van gemeenten op de doelgroep van mensen met een beperking, en welke eigenschappen door gemeenten worden toegeschreven aan de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Dit zal in de volgende paragrafen verder worden toegelicht.

Het tweede type frame, het identiteits- en relatiefame, gaat over hoe een individu zichzelf, de ander en de relatie met de ander ziet (Dewulf et al., 2009). Een individu zal zijn of haar eigen ideeën hebben over hoe hij of zij zich verhoudt tot de situatie en in hoeverre door hem of haar iets aan het probleem gedaan moet worden. In dit onderzoek kan met dit frame gekeken worden hoe ambtenaren in een gemeente hun rol zien ten aanzien van het toegankelijkheidsvraagstuk. Ook kan gekeken worden hoe ambtenaren in een gemeente de rol zien van mensen met een beperking binnen dit toegankelijkheidsvraagstuk.

Het derde type frame, het procesframe, gaat om hoe een individu denkt dat er met een specifiek vraagstuk omgegaan moet worden. Een individu maakt zelf door middel van de beeldvorming over de situatie, op basis van de bovenstaande frames, een plan om het probleem op te lossen (Dewulf et al., 2009). In dit onderzoek zal gekeken worden wat de plannen bij gemeenten zijn om het toegankelijkheidsvraagstuk aan te pakken, oftewel om de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking te verbeteren. Daarnaast zal gekeken worden welke belemmeringen en successen gemeenten ervaren bij het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking.

3.3 Beeldvorming over sport voor mensen met een beperking

Het eerste type frame, het vraagstukframe, laat zien dat individuen verschillende frames kunnen creëren om tegen vraagstukken aan te kijken; in dit onderzoek het vraagstuk over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Dat individuen kunnen verschillen in de beeldvorming over mensen met een beperking, blijkt ook uit literatuur over de verschillende perspectieven over het menselijk lichaam (Coakley & Pike, 2014). Er bestaat de assumptie dat het menselijk lichaam valide is, ook wel 'ableism' genoemd. Dit is een

perspectief waarbij een beperking wordt gezien als inferieur; een persoon met een beperking wordt niet in staat gezien om volledig te participeren in dagelijkse activiteiten (Coakley & Pike, 2014). De valide mens wordt dan gezien als normaal, versus de persoon met een beperking als abnormaal. Dit zorgt voor een verschillende behandeling van mensen met een beperking en heeft invloed op de ongelijkwaardigheid van deze verschillende doelgroepen in de samenleving. Specifiek voor sport laten Coakley en Pike (2014) zien dat hierbij het valide lichaam de norm is. Dit kan resulteren in een beeld dat sporters met een beperking als abnormaal en afwijkend worden gezien (Coakley & Pike, 2014). Er bestaat kritiek op deze benadering van de valide mens als de norm, waardoor mensen met een beperking als ‘de ander’ worden gelabeld (Le Clair, 2011).

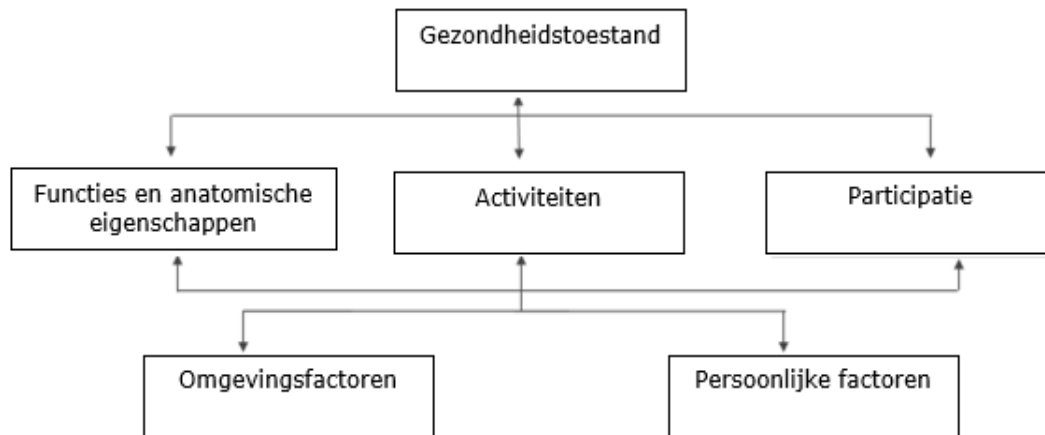
De bovenstaande ongelijke verhouding tussen mensen met een beperking en mensen zonder een beperking kan ook in beeld worden gebracht door een andere theorie, namelijk het medische versus het sociale model (Fitzgerald, 2012). Dit zijn twee verschillende perspectieven over mensen met een beperking. Ten eerste kan het medische model gebruikt worden als de visie op een beperking. Dit model beschouwt een beperking als een afwijking. Problemen die mensen met een beperking tegenkomen in het dagelijks leven ontstaan door het hebben van een beperking. Door het behandelen van de ‘afwijking’ kan de beperking geminimaliseerd worden (Fitzgerald, 2012). Een voorbeeld binnen het sporten is het idee dat de sporter met een beperking moet zorgen dat hij of zij met behulp van een sporthulpmiddel toch mee kan doen in de reguliere sport.

Er bestaat ook een andere visie op een beperking, namelijk het sociale model. Dit model ziet de sociale belemmeringen als het probleem dat mensen beperkt in het dagelijks leven. Het sociale model benadrukt de manier waarop organisaties, structuren, processen, en werkwijzen toegang en steun geven aan deelname in het sociale, politieke en culturele leven voor mensen met een beperking (Darcy, Lock, & Taylor, 2017). Het ligt niet aan de beperking, maar aan hoe de samenleving hiermee omgaat. Door een inclusieve samenleving kunnen mensen met een beperking gelijkwaardig meedoen. Het sociale model stelt dat de vormgeving van sport een beperking creëert (Fitzgerald, 2012). Een voorbeeld van het sociale model is dat het goed zou zijn om sport zo vorm te geven dat sporters met een beperking gelijkwaardig kunnen participeren.

3.4 Het model van het menselijk functioneren

Het vraagstukframe gaat naast het beeld over mensen met een beperking ook over de vraag welke eigenschappen worden toegeschreven aan de toegankelijkheid van sport voor mensen

met een beperking. Dit kan toegelicht worden aan de hand van het ICF van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO); ICF is een afkorting van de International Classification of Functioning, Disability and Health. De WHO heeft in 2001 de ICF gepubliceerd om het functioneren van mensen te beschrijven (RIVM, 2002). Hieronder is het bijbehorende model afgebeeld (figuur 2).

Figuur 2. Het model van het menselijk functioneren (RIVM, 2002).

Het model is een combinatie van het hierboven beschreven medische en sociale model. In het model gaat het om een wisselwerking tussen de aandoening of ziekte enerzijds en de omgevings- en persoonlijke factoren anderzijds, wat uiteindelijk bepaalt of een individu wel of niet kan participeren in sport. Hieronder zullen de concepten in het schema worden uitgelegd.

De gezondheidstoestand is de beperking waar iemand mee kampt. Een bepaalde beperking heeft gevolgen voor de functies die een persoon kan uitvoeren. Functies zijn hierbij de fysiologische en mentale eigenschappen van het menselijk organisme. Op basis van de functies van een persoon kan gekeken worden welke activiteiten iemand uitvoert of zou kunnen uitvoeren. De activiteiten zijn onderdelen van het handelen van een persoon, bijvoorbeeld reizen. Uiteindelijk resulteert dit in de mate van participatie aan de samenleving. In dit onderzoek gaat het om de sportparticipatie. Het onderstaande voorbeeld (figuur 3) is een verduidelijking van het model: een blind persoon mist de functie van het lichaam om te zien. Dit betekent dat een persoon belemmeringen ondervindt bij het reizen naar de sportaccommodatie. Wanneer er geen vervoersregeling is, en de persoon bijvoorbeeld angst heeft om zelf met het openbaar vervoer te reizen, dan heeft dit uiteindelijk gevolgen voor de sportparticipatie.

Figuur 3. Voorbeeld van het model van het menselijk functioneren.

Beïnvloeding van het menselijk functioneren

Belangrijk om te weten is dat de sportparticipatie zowel wordt beïnvloed door de gezondheidstoestand en bijbehorende functies van de persoon zoals hierboven uitgelegd, maar ook door de persoonlijke factoren en omgevingsfactoren. Persoonlijke factoren bestaan uit kenmerken van het individu die geen deel uitmaken van de functionele gezondheidstoestand van de persoon. Het heeft te maken met de persoonlijke kenmerken van een individu, zoals demografische, biologische, cognitieve en gedragsfactoren (Von Heijden et al., 2013). Een voorbeeld van een persoonlijke factor die een belemmering in het sporten kan veroorzaken bij een persoon met een beperking is een te laag inkomen om zelf een elektrische sportrolstoel te betalen.

Omgevingsfactoren gaan over iemands fysieke en sociale omgeving, die het functioneren van een persoon positief of negatief kunnen beïnvloeden. Ook in het onderzoek van Van Impelen (2016) komt naar voren dat mensen met een fysieke beperking zowel fysieke als sociale barrières ervaren bij het participeren in sport. Fysieke barrières ontstaan doordat bijvoorbeeld een sportaccommodatie niet is aangepast aan een persoon met een beperking, waardoor het voor de persoon met een beperking niet mogelijk is om deel te nemen aan een sport. Andere voorbeelden van fysieke factoren die belemmeringen veroorzaken zijn een gebrek aan aangepaste sporthulpmiddelen en een gebrek aan vervoer terwijl de sport ver van huis is (Darcy et al., 2017). Sociale barrières kunnen ontstaan wanneer mensen met een beperking zich anders voelen binnen de sportaccommodatie, met name omdat de valide mens als de norm geldt binnen de sportaccommodatie (Van Impelen, 2016).

3.5 Belemmeringen voor sportparticipatie

Het beleid omtrent de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking is gericht op het verhogen van de beweeg- en sportparticipatie van mensen met een beperking (Von Heijden et al., 2013). Dit beleid vanuit de gemeente kan invloed uitoefenen op de sportparticipatie door middel van de omgevingsfactoren. Omgevingsfactoren kunnen zowel zorgen voor een extra belemmering om te sporten, of bijdragen aan de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Hierbij is kennis over de belemmeringen om te sporten van belang, omdat het verkleinen van de belemmeringen de sportparticipatie kan vergroten.

Mensen met een lichamelijke beperking lijken vijf grote belemmeringen te ervaren (NIVEL, 2019). Zo vinden mensen met een visuele beperking het lastig om goede informatie te vinden over welke mogelijkheden er zijn voor aangepast sporten. Transport van en naar de sportaccommodaties komt ook naar voren als een belangrijke belemmering voor zowel mensen met een visuele als mensen met een motorische beperking (Jaarsma et al., 2014; NIVEL, 2019). Een derde belemmering is een gebrek aan sportbegeleiding voor mensen met een visuele en motorische beperking. Vaak bestaat een gebrek aan getraind personeel dat weet hoe om te gaan met een persoon met een beperking (Darcy et al., 2017). Een andere belemmering is de toegankelijkheid van sportvoorzieningen; dit is vooral een probleem voor rolstoelgebruikers (NIVEL, 2019). Als laatste kunnen financiën een belemmering zijn bij het sporten; mensen met een beperking hebben vaak veel aanpassingen nodig en juist als gevolg van hun beperking soms een laag inkomen. De maatregelen voor een vergoeding van sporthulpmiddelen en vervoer worden vaak ingewikkeld gevonden (NIVEL, 2019). Mensen met een verstandelijke beperking ervaren belemmeringen in het vervoer van en naar de sportaccommodatie, moeizame communicatie tijdens het sporten en een gevoel niet geaccepteerd te worden (Mulier Instituut & Kenniscentrum Sport, 2017).

Op basis van de bestaande literatuur over belemmeringen voor sportparticipatie en op basis van het Nationaal Sportakkoord kan de toegankelijkheid van sport onderverdeeld worden in vier soorten toegankelijkheid: sociale, fysieke, financiële en informatie toegankelijkheid (Darcy et al., 2017; Jaarsma et al., 2014; NIVEL, 2019; VWS, 2018). Sociale en fysieke toegankelijkheid zijn al kort benoemd, maar hier worden de definities gegeven die wordt gehanteerd in het Nationaal Sportakkoord: sociale toegankelijkheid gaat over een positieve sportcultuur en een veilig sportklimaat, waarbij iedereen zich welkom voelt en inclusief sporten en bewegen vanzelfsprekend is bij iedere sportaanbieder. Fysieke toegankelijkheid gaat over zowel de toegankelijkheid van hulpmiddelen, vervoer en accommodaties (VWS, 2018). Financiële toegankelijkheid gaat over het wegnemen van

financiële drempels zoals hoge contributie. Informatietoegankelijkheid gaat over het inzichtelijk en vindbaar maken van aangepast sporten, om op deze manier het sporten en bewegen te bevorderen.

3.6 Inclusief sporten

Het bovenstaande model in dit onderzoek gaat over volwaardige sportparticipatie door middel van het wegnemen van de fysieke, sociale en financiële belemmeringen en het vergroten van de informatietoegankelijkheid. In het Nationaal Sportakkoord wordt de term inclusief sporten veel benoemd. Er staat dat inclusief sporten en bewegen gaat over iedereen in Nederland en over alle vormen van sporten en bewegen (VWS, 2016). Het is echter per persoon met een beperking verschillend in hoeverre het mogelijk is om inclusief te sporten en wat inclusief sporten voor de persoon inhoudt. Het gaat om de *framing* van het concept 'inclusief sporten'. Voor een beter begrip wat inclusief sporten inhoudt is gekeken naar het inclusiespectrum van Misener en Darcy (2014). Dit inclusiespectrum geeft inzicht in de mate waarop mensen met een beperking inclusief kunnen sporten. Er wordt een opdeling gemaakt in vijf vormen van sporten voor mensen met een beperking.

De eerste vorm is een volledige geïntegreerde activiteit, waarbij mensen met alle soorten beperkingen kunnen meedoen. Hierbij kan gedacht worden aan een hardloopevenement waarbij iedereen op zijn eigen manier participeert. De tweede vorm is een aangepaste geïntegreerde activiteit, waarbij een aantal aanpassingen worden gedaan aan de regels, het materiaal of het gebied waardoor mensen met verschillende beperkingen kunnen participeren. De derde vorm is een parallelle activiteit: mensen worden ingedeeld op basis van de beperking, waarbij iedereen dezelfde sport uitoefent op een geschikte manier per beperking, bijvoorbeeld zitvolleybal bij een reguliere volleybalvereniging. Een aangepaste sportactiviteit waarbij valide mensen meedoen aan de aangepaste sport is de vierde vorm. De laatste vorm is een specifieke aangepaste sportactiviteit waar alleen mensen met dezelfde soort beperking aan deelnemen (Misener & Darcy, 2014). De bovenstaande opdeling laat zien dat er veel verschillende manieren zijn om te sporten voor mensen met een beperking.

Kortom, het wegnemen van de belemmeringen kan de toegankelijkheid vergroten, maar door middel van het inclusiespectrum wordt duidelijk dat inclusief sporten niet voor iedereen hetzelfde inhoudt. Het is zowel afhankelijk van de persoon als van de beperking.

4. Methode

De onderzoeksvraag: ‘In hoeverre wordt invulling gegeven aan het VN-verdrag Handicap omtrent de toegankelijkheid van sport door de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden?’ zal beantwoord worden door middel van een analyse van de lokale beleidsdocumenten en door een kwalitatief onderzoek onder gemeenten. Er bestaat geen eenduidige werkelijkheid omtrent de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Elk individu heeft eigen ervaringen en opvattingen (Dewulf et al., 2009). In dit onderzoek wordt niet gekeken naar de opvattingen van individuen, maar naar de gedeelde opvattingen over het toegankelijkheidsvraagstuk vanuit de gemeenten. Het doel is om informatie te verzamelen over de beleidsplannen en activiteiten door de analyse van de beleidsdocumenten en de interviews. Daarnaast is het doel om het perspectief en de ervaringen van gemeenten over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking in kaart te brengen door middel van de interviews. De vragen die in het semigestructureerde interview gesteld worden over de beeldvorming zijn gebaseerd op de framing theorie van Dewulf et al. (2009).

4.1 Participanten

Het koplopersprogramma is gebruikt bij de keuze voor de gemeenten. Vier koplopergemeenten zijn gebruikt als casusgemeenten in dit onderzoek. Dit zijn de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden. De keuze voor deze vier gemeenten is gemaakt op basis van bestaande contacten binnen het Mulier Instituut. Binnen elke gemeente was minimaal één contactpersoon, en aan de hand van een sneeuwbalmethode is contact gelegd met de overige participanten. De gemeenten zijn niet representatief voor alle gemeenten in Nederland, omdat het vier koplopergemeenten zijn die allemaal werken aan toegankelijkheid. Het geeft echter wel een idee van wat er speelt binnen gemeenten en waar andere gemeenten van kunnen leren.

Per gemeente zijn mensen binnen de volgende functies geïnterviewd: sportbeleid, vastgoed/ruimtelijke ordening, Wmo, implementatie VN-verdrag, belangenbehartiger en een uitvoerende partij. De zes verschillende afdelingen zijn gekozen, omdat deze samen de belangrijkste betrokken partijen omvatten binnen het proces van het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Eén van de verplichtingen van het VN-verdrag is dat gemeenten een aanspreekpunt voor de implementatie van het VN-verdrag moeten aanstellen. Een belangenbehartiger is geen ambtenaar bij de gemeente, maar heeft

vaak wel een nauwe samenwerking met de gemeente. Het betrekken van mensen met een beperking is belangrijk bij het VN-verdrag, waardoor het relevant was om belangenbehartigers te spreken in dit onderzoek. De uitvoerende partij voert in opdracht van de gemeente het sportbeleid uit, waardoor ook dit een belangrijke betrokken partij is bij het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. In totaal zijn 26 respondenten geïnterviewd. Er zijn drie interviews afgenomen met twee mensen tegelijk, waardoor in totaal 23 interviews afgenomen zijn.

Het feit dat het onderzoek afhankelijk was van een sneeuwbalmethode om bepaalde personen te spreken, zorgde ervoor dat bij verschillende gemeenten mensen binnen een specifieke afdeling met een iets andere functie gesproken zijn. Deze mensen werken wel op dezelfde afdeling, maar de een stond soms dichterbij de uitvoering en de ander bij beleid. Elke respondent heeft een functie waarmee inzicht verkregen kan worden in de activiteiten en het perspectief van gemeenten. Dit maakt de interviews met alle respondenten relevant.

4.2 Dataverzameling

Voor de dataverzameling zijn zowel beleidsdocumenten geanalyseerd als interviews afgenomen. De eerste deelvraag: ‘welke lokale beleidsprogramma’s en activiteiten bestaan er omtrent de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking in de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden?’ zal worden beantwoord door middel van een documentenanalyse en door het analyseren van de resultaten van de interviews. De tweede deelvraag: ‘wat is het perspectief van de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking?’ en de derde deelvraag: ‘welke belemmeringen en successen ervaren de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden bij het vergroten van de toegankelijkheid van sport?’ zullen worden beantwoord aan de hand van de resultaten uit de interviews. Deze twee manieren van dataverzameling liepen door elkaar, omdat uit sommige interviews belangrijke beleidsdocumenten kwamen die nog geanalyseerd moesten worden.

4.2.1 Beleidsdocumenten

De voor dit onderzoek relevante beleidsdocumenten zijn gevonden door middel van een bureauonderzoek op de websites van de casusgemeenten en door ernaar te vragen bij de respondenten tijdens de interviews. Ten eerste werd gekeken naar het coalitieakkoord van de desbetreffende gemeente. Hierin stonden soms doorverwijzingen naar andere beleidsdocumenten. De volgende documenten zijn geanalyseerd: coalitie-/college-

/bestuursakkoord, sportnota en sportvisie. Voor de analyse zijn binnen de documenten de volgende zoektermen gebruikt:

- Toegankelijk(heid)
- (Mensen met een) beperking
- (Mensen met een) handicap
- Aangepast sporten
- (Inclusief) sporten
- Inclusiviteit

4.2.2 Interviews

Daarnaast is voor dit onderzoek gebruik gemaakt van interviews. Het doel van de interviews is het in kaart brengen van de concrete activiteiten die worden uitgevoerd bij de gemeenten en het in kaart brengen van de perspectieven en ervaringen van betrokken partijen over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Door middel van semigestructureerde interviews werden de belangrijkste thema's besproken, maar kregen de respondenten de vrijheid om uit te wijden over onderwerpen binnen de thema's die voor de persoon belangrijk waren. De complete vragenlijst is terug te vinden in bijlage A. Er is eerst een proefinterview afgenomen bij de beleidsmedewerker sport van de gemeente Breda. Na dit proefinterview is de vragenlijst iets aangepast. Het interview is wel meegenomen in de analyse. Van de 23 interviews zijn 18 interviews *face to face* afgenomen. De meeste interviews werden afgenomen op het gemeentehuis of stadskantoor van de desbetreffende gemeente, en één interview werd afgenomen in een café. De overige 5 interviews zijn telefonisch afgenomen. De interviews duurden gemiddeld 50 minuten. De participanten kregen zowel vragen voorgelegd over de beeldvorming als over de activiteiten die door de gemeenten werden uitgevoerd. In het schema hieronder staan de bevraagde thema's verder toegelicht.

Tabel 1.

Interview topics die aan bod zijn gekomen gedurende de interviews.

Thema's	Algemene beschrijving
Functie	Functieomschrijving
Beeldvorming	Mensen met een beperking, toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking, verantwoordelijkheid van gemeenten, verantwoordelijkheid van mensen met een beperking

Activiteiten	Activiteiten, invloed VN-verdrag, doelen, betrokkenheid doelgroep, borging
Uitvoering	Samenwerking, successen, belemmeringen
Verbeteringen	Verbeteringen, goede voorbeelden

4.3 Data-analyse en verwerking

De interviews zijn getranscribeerd en volledig geanonimiseerd. De interviews zijn vervolgens gecodeerd in het programma NVivo. Tijdens het coderen is gebruik gemaakt van een drie-fasen proces. In de eerste fase is open gecodeerd, waarbij codes aan tekstfragmenten zijn gekoppeld. Vervolgens is gebruik gemaakt van axiaal coderen, door te kijken of bepaalde codes pasten bij een overkoepelende code. In de laatste fase, het selectief coderen, zijn er verbanden gelegd tussen de data. De volledige codeboom staat in bijlage E. Uit de transcripten zijn enkele citaten gebruikt voor in de tekst. Deze zijn letterlijk overgenomen om de essentie van wat de respondenten bedoelden te behouden.

4.4 Ethische overwegingen

Binnen dit onderzoek zijn ook de ethische aspecten meegenomen. Het meedoen aan een interview was volledig vrijwillig. Aan het begin van het interview is het doel van het onderzoek uitgelegd. Ook is een toestemmingsverklaring getekend aan het begin van het interview. Het onderwerp van dit onderzoek is niet extreem sensitief, maar het kan wel zo zijn dat de participanten in bepaalde uitspraken voorzichtig waren om geen negatief beeld op te wekken over de eigen gemeente.

4.5 Betrouwbaarheid en validiteit

De vragenlijst die is gebruikt in dit onderzoek is geen gevalideerde vragenlijst; het is een vragenlijst gebaseerd op de theorie. Daarom kan niet gesteld worden dat er precies is gemeten wat dit onderzoek wilde meten. De vragenlijst was erg open en specifieke vragen per gemeenten over activiteiten die naar voren kwamen in de beleidsdocumenten werden niet gesteld. Daardoor kan meer verschil zitten tussen de antwoorden over welke activiteiten bijdragen aan de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking.

Daarnaast zijn de transcripties gecodeerd door één onderzoeker. Voor het vergroten van de betrouwbaarheid kan in het vervolg gebruik gemaakt worden van *intercoder reliability*, waarbij minimaal twee onderzoekers de codes vergelijken. Overigens is in dit onderzoek gekozen voor vier casusgemeenten, waardoor het onderzoek niet representatief is

voor heel Nederland. Wel geeft het onderzoek inzicht in perspectieven en ervaringen van gemeenten, waardoor een basis is gelegd voor vervolgonderzoek.

4.6 Resultatenhoofdstuk

Het resultatenhoofdstuk is onderverdeeld in drie aparte hoofdstukken, namelijk de lokale beleidsplannen en activiteiten, de beeldvorming en de belemmeringen en successen. In het eerste hoofdstuk wordt gekeken naar de resultaten van de beeldvorming over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking, om een beeld te geven van de verschillende perspectieven binnen gemeenten. In het tweede hoofdstuk wordt gekeken naar de beleidsplannen en activiteiten van de vier gemeenten. Het laatste hoofdstuk laat de resultaten zien over de belemmeringen en successen die gemeenten tegenkomen in het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking.

5. Resultaten: perspectief bij gemeenten

Dit hoofdstuk focust op de perspectieven over het vraagstuk van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking vanuit de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden; dit kan ook worden gezien als het vraagstukframe. Algemene patronen zijn gevonden van de perspectieven van de vier gemeenten die in deze studie zijn onderzocht.

5.1 Perspectief op de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking

5.1.1 De doelgroep

Ten eerste is gekeken naar de *framing* van het vraagstuk over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Respondenten hebben bepaalde ideeën over de doelgroep van mensen met een beperking. In eerste instantie denken de meeste respondenten aan mensen met een fysieke beperking, waarbij mensen in een rolstoel het meest worden benoemd. Ook blinden en slechtzienden worden benoemd als een doelgroep waar aandacht voor is. Daarnaast hebben veel respondenten de aanname dat andere mensen ook als eerste denken aan een fysieke beperking, dus de zogenoemde zichtbare beperkingen. Een respondent zegt hierover het volgende:

'... heel veel mensen denken gelijk aan mensen met een fysieke beperking, dan hebben we het dus over de fysieke toegankelijkheid, dus mensen eigenlijk in een rolstoel, maar de mensen met verschillende, niet zichtbare beperkingen, of mensen met visuele of gehoorbeperkingen worden vaak vergeten.' (respondent 4, VN-verdrag)

Hoewel de meeste respondenten zelf in eerste instantie ook denken aan fysieke beperkingen, worden daarna andere beperkingen genoemd: de respondenten zien de doelgroep zelf als een heel brede groep. Naast bovenstaande beperkingen (lichamelijk, verstandelijk, slechtziend/blind) benoemen de meeste respondenten ook doven en slechthorenden, mensen met gedragsproblematiek en chronisch zieken. Het VN-verdrag lijkt een zekere stimulans te zijn geweest voor de verbreding van de doelgroep van mensen met een beperking. Het is echter niet voor iedereen zozeer het VN-verdrag dat hiervoor heeft gezorgd, maar meer een algemeen gevoel dat de aandacht voor de gehele groep van mensen met een beperking groeit. Dit geldt voornamelijk voor respondenten met een functie binnen de afdeling Wmo en vastgoed. Zo zegt een respondent het volgende over de doelgroep:

'Ik denk, met name mensen hier op de afdeling waar ik werk, dat in eerste instantie iemand met een beperking was iemand in een rolstoel en doordat we nu wel zien dat niet iedereen meekomt in de samenleving met hele andersoortige beperkingen is daar veel meer oog voor.' (respondent 10, Wmo)

5.1.2 Toegankelijkheid

Daarnaast is gevraagd naar het perspectief van de respondenten over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Er lijkt een tweedeling te zijn in de perspectieven over toegankelijkheid. Enerzijds zijn er respondenten die stellen dat sport toegankelijk is als men zo goed mogelijk kan deelnemen aan het reguliere sportaanbod. Zo zegt één van de respondenten het volgende:

'Daar waar mensen met een lichte aanpassing kunnen sporten samen met mensen zonder beperking is dat primair de voorkeur. Waar mensen kunnen sporten met aanpassingen of in een speciaal voor hen ontwikkelde sport is de tweede.' (respondent 1, sport)

De gedachte hierbij is dat het samen sporten met mensen zonder een beperking zorgt voor een betere integratie in de samenleving. Andere respondenten zeggen dat het belangrijkste voor toegankelijke sport voor mensen met een beperking is dat de persoon met een beperking zelf een goed gevoel heeft bij de sportparticipatie. Het maakt hierbij niet uit wat voor soort beperking de persoon heeft; het gaat erom dat het vanzelfsprekend is om te kunnen participeren in sport door middel van een divers en laagdrempelig sportaanbod. Een respondent zegt het volgende over wat toegankelijkheid inhoudt:

'Wanneer is het toegankelijk? Als de persoon die komt sporten zich op zijn of haar plaats voelt. Dus geaccepteerd door de rest, met een juist aanbod en als alles goed is, als alle vinkjes goed staan, dan is het pas toegankelijk wat mij betreft.' (respondent 16, belangenbehartiger)

Respondenten geven aan dat de fysieke toegankelijkheid een belangrijk aspect is van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Hoewel de antwoorden variëren, geven respondenten vooral antwoorden met betrekking tot de fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties. Bij sommigen valt ook het vervoer naar de sportaccommodatie

hieronder. Dit wordt ook wel de ‘harde’ kant genoemd. Hier beginnen respondenten over het algemeen het meest uit zichzelf over. Naast fysieke toegankelijkheid wordt sociale toegankelijkheid ook benoemd als een belangrijke vorm van toegankelijkheid voor de respondenten. Dit wordt ook wel de ‘zachte’ kant of de mentale toegankelijkheid genoemd. Het gaat zowel om de bejegening naar de mensen met een beperking toe, maar ook om gastvrijheid, ervaring met het omgaan en begeleiden van mensen met een beperking en het hebben van een aangepast sportaanbod. Het lijkt te gaan over de vanzelfsprekendheid en acceptatie bij een sportvereniging om daar te kunnen sporten. Uit de interviews blijkt dat de fysieke toegankelijkheid het meest voor de hand liggend is, maar dat steeds meer aandacht komt voor de sociale toegankelijkheid. Het fragment hieronder illustreert dit:

‘...toegankelijkheid is meer dan enkel het bereiken van het gebouw, het is ook de bejegening van de trainster, hoe staat ze daar tegenover, hoe kan ze jou motiveren om volwaardig te kunnen meedoen.’ (respondent 16, belangenbehartiger)

Dit laat zien dat in eerste instantie wordt gedacht aan de fysieke toegankelijkheid, maar dat het in acht nemen van de sociale toegankelijkheid ook van belang is. Naast deze twee vormen van toegankelijkheid wordt ook de informatie toegankelijkheid gezien als een belangrijke vorm van toegankelijkheid. Het gaat er hierbij om dat het voor de mensen met een beperking duidelijk en begrijpelijk is waar ze terecht kunnen voor een aangepast sportaanbod en welke sportaccommodaties toegankelijk zijn. De mogelijkheden voor sport voor mensen met een beperking moeten duidelijk gecommuniceerd worden. Toch wordt aan deze vorm van toegankelijkheid minder snel gedacht dan aan de fysieke en sociale toegankelijkheid. Aan de financiële toegankelijkheid lijkt niet direct te worden gedacht bij de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Het gaat hierbij om de betaalbaarheid van de contributie en sporthulpmiddelen.

5.2 Perspectief op de rolverdeling

5.2.1 De rol van de gemeente

Naast het perspectief over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking is ook informatie verkregen over het perspectief van gemeenten op de rolverdeling in het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Dit gaat om het identiteits- en relatiefraam. De rolverdeling gaat over welke rol gemeenten aannemen, en welke rollen andere betrokken partijen hebben. Alle respondenten stellen dat de gemeenten

een verantwoordelijk hebben. Het verantwoordelijkheidsgevoel van de gemeenten voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking wordt deels gestimuleerd door de ratificatie van het VN-verdrag. Gemeenten weten nu dat ze verplicht zijn tot het geleidelijk vergroten van de participatie van mensen in de samenleving. Dit is een duwtje in de rug, want het is niet de enige reden dat gemeenten met het onderwerp bezig zijn. Dit was bij alle vier de gemeenten een onderwerp waar al aan werd gewerkt. Met name het vergroten van de fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties wordt gezien als een rol voor de gemeenten. Zij moeten het goede voorbeeld geven aan sportaanbieders. Een respondent zegt het volgende:

'Naja, ik vind wel dat we sowieso verantwoordelijk zijn voor onze eigen werkzaamheden. Dus voor onze eigen gebouwen dat die goed toegankelijk zijn en dat de mensen die in de gebouwen werken, ze ook sociaal toegankelijk zijn. Ik vind wel dat we daar een verplichting in hebben, ook om een voorbeeld te geven.' (respondent 3, sport)

De perspectieven op het vergroten van de sociale toegankelijkheid zijn verdeeld. Sommige respondenten zien het als een verantwoordelijkheid voor de sportverenigingen. Daarnaast lijkt deze rol meer te zijn weggelegd voor de sportconsulent, omdat deze persoon dichter bij de mensen staat. Hierover zegt een respondent het volgende:

'Ja, nou en ook voor de zachte kant natuurlijk. ... nou dat zit natuurlijk heel erg in de functie van die consulent aangepast sporten bijvoorbeeld.' (respondent 9, sport)

5.2.2 De rol van mensen met een beperking

Veel respondenten zeggen dat mensen met een beperking niet zozeer een verantwoordelijkheid hebben, maar dat het wel heel prettig en effectief is als mensen met een beperking van zich laten horen. Ervaringsdeskundigen kunnen een aanvulling geven op wat al gedaan wordt vanuit gemeenten, omdat zij daadwerkelijk ervaren hoe het in de praktijk is. Sommige respondenten stellen dat de stem van ervaringsdeskundigen absoluut gehoord moet worden. Respondenten geven aan soms een blinde vlek te hebben op bepaalde gebieden. Een respondent zegt hierover het volgende:

'Nou, ik denk dat het een wisselwerking is. Uhm... aan de ene kant, het is... ja ik weet niet... ik zie het eigenlijk meer dat je het samen doet zeg maar. Mensen met een beperking moeten aangeven als ervaringsdeskundigen waar ze tegenaan lopen, om het... hè bij ons als ambtenaren zeg maar bewust te maken.' (respondent 19, VN-verdrag)

Doordat mensen met een beperking de belemmeringen bij het sporten zelf ervaren, lijkt het nuttig voor ambtenaren om hiernaar te luisteren.

5.3 Samenvattend

Al met al kan er gesteld worden dat het VN-verdrag een stimulans is geweest in het vergroten van het perspectief op de doelgroep. Daarnaast zien gemeenten het als een gemeentelijke rol om te zorgen dat belemmeringen in het sporten worden weggenomen, en niet als een rol voor mensen met een beperking. Input vanuit de ervaringsdeskundigen wordt wel gewaardeerd.

6. Resultaten: lokale beleidsplannen en activiteiten

Gemeenten hebben lokaal beleid ontwikkeld, waarbij een deel van deze lokale plannen gericht is op het verbeteren van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking; dit kan ook worden gezien als het procesframe om met het vraagstuk over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking om te gaan. Dit hoofdstuk gaat over de resultaten van de analyse van de lokale beleidsdocumenten bij de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden naar de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Deze beleidsdocumenten laten de intenties en ambities van de gemeenten zien. Daarna worden de in de interviews meest benoemde activiteiten getoond voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking.

6.1 Beleidsanalyse

6.1.1 Breda

De openbare beleidsdocumenten van de gemeente Breda zijn geanalyseerd en hieronder zijn de belangrijke aspecten van het beleid ten aanzien van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking uitgewerkt.

Bredase Agenda Toegankelijkheid

Er is een Bredase Agenda Toegankelijkheid 2017-2018 ontstaan sinds de ratificatie van het VN-verdrag Handicap. Het VN-verdrag brengt verplichtingen met zich mee, maar er was in de gemeente Breda al jaren aandacht voor het bevorderen van een inclusieve samenleving voor mensen met een beperking. Het verdrag moet hier echter wel een impuls aan geven. Deze lokale agenda toegankelijkheid is gericht op bewustwording en de fysieke toegankelijkheid van Breda. De vier uitgangspunten van deze lokale agenda toegankelijkheid zijn bewustwording creëren, samenwerking met belanghebbenden en hun organisaties, besef dat het een lang proces is en als laatste een gevoel van urgentie creëren. In het actieprogramma staat beschreven dat schouwen moeten worden gedaan waarbij gekeken wordt naar de bereikbaarheid, toegankelijkheid, bruikbaarheid, veiligheid en informatievoorziening.

Bestuursakkoord

De gemeente Breda heeft een bestuursakkoord 2019-2022 genaamd Lef en Liefde. Hierin staat toegankelijkheid in een aparte paragraaf benoemd. In Breda wordt het belang ingezien van volwaardige participatie van mensen met een beperking in de samenleving, en in

samenwerking met betrokken mensen wordt verder gewerkt aan deze toegankelijkheid. Ook wordt stevig ingezet op het toegankelijker maken van de buitenruimte, evenementen en voorzieningen, met jaarlijks een budget van €200.000. Ook sport wordt benoemd in het bestuursakkoord; gemeente Breda wil bijdragen aan toegankelijke sport- en beweegvoorzieningen. Deze aanpak wordt verder uitgelegd in Team Breda: Visie op sport & bewegen 2017-2030, en het daarbij behorende uitvoeringsprogramma Team Breda: Uitvoeringsprogramma 2017-2022. Hierbij zijn een vijftal ambities opgenomen, die daarna in de vorm van pijlers worden uitgewerkt. Bij vier van de vijf pijlers worden mensen met een beperking expliciet benoemd.

Sport- en beweegstimulering

De eerste belangrijke ambitie omtrent sport voor mensen met een beperking is de sport- en beweegstimulering, waarbij het gaat om het bevorderen van sport en beweegparticipatie; ouderen en mensen met een beperking worden specifiek benoemd en sport als middel voor de participatie, re-integratie of zorgpreventie. Een specifieke actie is het sportloket aangepast sporten West-Brabant. Dit regionale sportloket zorgt voor individuele advisering, doorverwijzing en begeleiding van mensen met een beperking naar een passende sport- en beweegactiviteit. Er is samenwerking met andere gemeenten in West-Brabant om sport toegankelijk te maken voor de doelgroep. Voor de sportmaterialen kan gebruik gemaakt worden van een uitleen-depot, zodat mensen met een beperking eerst kennis kunnen maken met een sport voordat materialen zelf moeten worden aangeschaft. Het vervoersprobleem van en naar trainingen en wedstrijden wordt ook aangepakt. Dit is niet verder gespecificeerd. Voor jongeren bestaat er het Jeugdsportfonds Breda. Hierdoor wordt aan kinderen financiële ondersteuning gegeven voor het betalen van de contributie als ze onder de armoedegrens vallen.

Toegankelijkheid van sportaccommodaties

Een tweede pijler gaat over de sportaccommodaties, waarbij het doel is om in te zetten op het vergroten van de toegankelijkheid van sportaccommodaties voor mensen met een beperking. Bij iedere aanpassing, toevoeging of verandering van een accommodatie is er aandacht voor de toegankelijkheid en bruikbaarheid van de accommodatie. Dit geldt zowel voor de toegankelijkheid voor de sporters als voor de toeschouwers. Concrete acties zijn toegankelijkheidschecks en vervolgens het realiseren van de benodigde aanpassingen.

Topsport en talentontwikkeling

Een andere belangrijke ambitie gaat over topsport en talentontwikkeling, waarbij het gaat om zowel de ontplooiing van topsporters als de samenwerking tussen mensen. Er wordt specifiek genoemd dat het gaat om de ontwikkeling van jonge talentvolle sporters, al dan niet met een beperking. Voor mensen met een beperking met een topsportambitie zijn er mogelijkheden om goede sportmaterialen aan te schaffen. Het doel is om topsport(ers) in te zetten als middel om de (breedte)sport- en beweegparticipatie te stimuleren.

Sportevenementen

De laatste belangrijke pijler over sport voor mensen met een beperking gaat over de sportevenementen in de stad. Deze evenementen worden gestimuleerd als middel om de sport- en beweegparticipatie van inwoners te bevorderen. Er is extra aandacht voor deelname van mensen met een beperking aan (top)sportevenementen. Zo wordt bijgedragen aan voorzieningen die de deelname aan de evenementen mogelijk maken voor mensen met een beperking. Daarnaast faciliteert de gemeente een regionale samenwerking zodat er voldoende deelnemers zijn voor competitie en evenementen. Het kan zowel gaan om side-events als om integratie waar mogelijk. Ook is aandacht voor de toegankelijkheid van evenementen voor bezoekers met een beperking.

6.1.2 Utrecht

Binnen de gemeente Utrecht bestaan verscheidene documenten waar beleid genoteerd staat over toegankelijkheid en sporten. Dit zijn het coalitieakkoord 2018-2022, de sportnota 2017-2020 en Utrecht Standaard Toegankelijk (2017). Deze beleidsplannen zullen hieronder toegelicht worden.

Coalitieakkoord

De gemeente Utrecht heeft in het coalitieakkoord een aparte alinea in de inleiding opgenomen over toegankelijkheid van de gemeente. Er wordt hier specifiek geschreven over fysieke toegankelijkheid, waarbij voorzieningen voor iedereen toegankelijk moeten zijn, en sociale toegankelijkheid, waarbij het gaat over bejegeningen. Maatregelen die hier genoemd worden zijn het maken van een plan van aanpak om het VN-verdrag voor mensen met een beperking na te leven en een budget om knelpunten in de sociale en fysieke toegankelijkheid op te lossen, met een betrokkenheid van het SOLGU (Stichting Overleg Lichamelijk

Gehandicapten Utrecht). Overigens is er ook een paragraaf in het coalitieakkoord opgenomen over een gezonde samenleving, waarin sport expliciet benoemd wordt. Hier wordt gesteld dat de richting van het sportakkoord gesteund wordt door de gemeente Utrecht en dat sportaccommodaties mee moeten groeien met de groei van de stad. Een maatregel die specifiek sport voor mensen met een beperking benoemd is dat het huidige sportbeleid wordt voortgezet en dat aandacht is voor de toegankelijkheid van sporten voor mensen met een beperking.

Sportnota

In de sportnota van de gemeente Utrecht worden twee onderwerpen besproken, namelijk de sportstimulering om meer mensen te laten sporten en bewegen, en een hoofdstuk gaat over sportaccommodaties. Binnen sportstimulering is een paragraaf opgenomen over sporten en bewegen naar vermogen. Hier gaat het onder andere over mensen met een beperking, zoals slechtzienden en slechthorenden, mensen met een chronische ziekte en mensen met een verstandelijke beperking. De ambitie die hier wordt gesteld is dat er een passend sport- en beweegaanbod is voor kwetsbare Utrechters van jong tot oud en dat de preventieve functie van sport en bewegen is versterkt. Dit moet behaald worden aan de hand van verscheidene maatregelen. Ten eerste moet het aanbod voor mensen met een beperking zichtbaar gemaakt worden, via een speciale website. Ten tweede is er ondersteuning van initiatieven om kennis en ervaringen over sport voor kwetsbare groepen uit te wisselen tussen verschillende partijen. Ten derde is er een Sport doet Meer netwerk. Zo worden verenigingen ondersteund door de gemeente om een rol te nemen in het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking. Een andere maatregel is het vergroten van het aantal beweegmaatjes voor mensen met een beperking, die helpen bij bewegen en sporten en bij het vinden van goed beweegaanbod. Het betaalbaar maken van sportaanbod is ook een maatregel, waarbij onderzocht wordt hoe andere gemeenten dit aanpakken en geprobeerd wordt om zoveel mogelijk sport aan te bieden in de buurt. Een zevende maatregel is het blijven ondersteunen van Sport op Maat, een sinds 2013 bestaand netwerk dat als doel heeft om de sportparticipatie van mensen met een beperking in Utrecht te verhogen. Een achtste maatregel is het blijven inzetten van sportprofessionals, zoals buurtsportcoaches, combinatiefunctionarissen, beweegmakelaars en de consulent aangepast sporten. Zij werken aan een groter laagdrempelig aanbod van sporten en bewegen voor kwetsbare bewoners, waaronder mensen met een beperking. Wat betreft de sportaccommodaties wordt gestreefd naar betere toegankelijkheid, met behulp van een inventarisatie van belangenorganisatie SOLGU en een app Sport

Drempelvrij. Zo kan bepaald worden welke maatregelen genomen moeten worden bij het onderhoud van de accommodatie. Daarnaast wordt voor nieuwe accommodaties gebruik gemaakt van het Bouwbesluit².

Utrecht Standaard Toegankelijk

De ambitie van Utrecht Standaard Toegankelijk is dat iedereen in de gebouwen van Utrecht moet kunnen doen wat diegene volgens de bestemming komt doen. De Utrecht Standaard Toegankelijk richt zich op Utrechtse gebouwen die in eigendom zijn van de gemeente Utrecht. Als uitgangspunt wordt genomen dat alle ruimtes, routes en objecten in het gebouw door iedereen te gebruiken moeten zijn. Aan het begin van het bouwproces moet vastgesteld worden wat de prestatie wat betreft toegankelijkheid moet zijn, en deze prestatie moet in het gehele bouwproces geborgd worden. Hierbij moeten de toegangen, nooduitgangen, binnendeuren, toiletten, liften, trappen en noodtrappen altijd voor iedereen toegankelijk zijn. Verder mag wel gekeken worden of bepaalde ruimtes niet voor iedereen toegankelijk hoeven te zijn.

6.1.3 Rotterdam

Coalitieakkoord

Gemeente Rotterdam heeft een coalitieakkoord genaamd Nieuwe energie voor Rotterdam, en loopt van 2018 tot 2022. Er is in dit beleidsdocument enige aandacht voor mensen met een beperking, toegankelijkheid en sport. Zo wordt gesteld dat alle Rotterdammers volwaardige en actieve burgers zijn, ook als mensen tijdelijk of blijvend ziek zijn, een beperking hebben of gebreken hebben door ouderdom. Overigens wordt benoemd dat de gemeente Rotterdam een trotste koploper is bij de invulling van het VN-verdrag. Eén van de ambities in het coalitieakkoord is de toename van sportparticipatie. Een concreet plan is het verbeteren van de kwaliteit van sportaccommodaties door een financiële aanvulling en het behouden van de 1/3-regeling voor sportverenigingen. Deze regeling houdt in dat bij renovatie of de bouw van een nieuwe accommodatie ervoor wordt gezorgd dat de voorziening toegankelijk is voor

² Bouwbesluit 2012. Afdeling 4.4: bereikbaarheid en toegankelijkheid, nieuwbouw.

In dit artikel staat vermeld dat een te bouwen bouwwerk voldoende bereikbare en toegankelijke ruimten heeft. Een bouwwerk moet voor alle soorten gebruikers, dus inclusief de rolstoelgebruikers, voldoende bereikbare en toegankelijke ruimten hebben. Aangegeven is wanneer in een gebouw een toegankelijkheidssector moet zijn; dit is een voor personen met een functiebeperking zelfstandig bruikbaar en toegankelijk gedeelte van een gebouw.

mensen met een beperking, door middel van een subsidie van de gemeente van 1/3^e deel, de vereniging zelf betaalt 1/3^e deel en 1/3^e deel kan worden geleend bij de gemeente.

Sportvisie en sportnota

Specifiek voor sport is de Visie Sportbeleid en de Sportnota. In de Visie Sportbeleid 2030 zijn vier ambities genoemd voor 2030. De eerste ambitie is dat de stad uitnodigt tot bewegen en sporten. De tweede ambitie is dat nog meer Rotterdammers plezier hebben in bewegen. De derde ambitie is dat sport meer in beweging brengt. De laatste ambitie is dat Rotterdam sportambitie en –innovatie ademt. Binnen deze ambities wordt niet expliciet de doelgroep van mensen met een beperking of toegankelijkheid genoemd. De bovengenoemde ambities zijn de basis voor de Sportnota 2017-2020, waarin wel aandacht is voor sport voor mensen met een beperking. Voldoende passende mogelijkheden om te sporten en te bewegen voor mensen met een beperking in 2020 is het doel. Dit moet mogelijk gemaakt worden door een servicepunt voor vragen over passend sportaanbod, individuele begeleiding naar passend sportaanbod, de versterking van sportaccommodaties zoals hierboven benoemd, en als laatste de inventarisatie van de wensen en behoeften op het gebied van schoolsport bij speciaal onderwijs. Hieronder worden de concrete plannen omtrent de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking van de Sportnota 2017-2020 verder toegelicht.

Verbeteren van sportaccommodaties

Een activiteit die staat beschreven in de sportnota is het versterken van de sportvoorzieningen, waarbij in 2020 voldoende, kwalitatief goede en betaalbare sportvoorzieningen zijn. Het concrete actieplan hierbij is dat de toegankelijkheid voor mensen met een beperking van bestaande gemeentelijke voorzieningen en verenigingseigendommen wordt gestimuleerd door de inzet van een eenmalig budget. Bij nieuwe voorzieningen moet rekening gehouden worden met de nieuwste wettelijke eisen voor de toegankelijkheid van sportaccommodaties.

Vergroten van sportaanbod

Voor het in beweging brengen van meer Rotterdammers is een specifieke actielijn gericht op mensen met een beperking: ook voor Rotterdammers met een beperking een aantrekkelijk sportaanbod. Hierbij gaat speciale aandacht uit naar mensen met een beperking via het servicepunt Rotterdam Sport Op Maat. Dit servicepunt begeleid mensen met een beperking en helpt sportverenigingen om aangepast sportaanbod op te zetten of te versterken. De gemeente financiert dit voor een belangrijk deel.

6.1.4 Leiden

Beleidsakkoord

Binnen de gemeente Leiden bestaat het beleidsakkoord Samen maken we de stad 2018-2022. Hierin wordt het VN-verdrag Handicap aangehaald en gesteld dat de gemeente Leiden de toegankelijkheid van de stad wil verbeteren. Een specifieke sub paragraaf is gemaakt voor sporten en bewegen. De ambitie is dat iedereen in Leiden kan sporten, vooral de Leidse jeugd, omdat dit belangrijk is voor het realiseren van een gezonde stad. Om sport toegankelijk te maken voor iedereen wordt gestreefd naar multifunctionele en duurzame sportaccommodaties. Sportverenigingen worden ondersteund door hun grote maatschappelijke waarde. Dit wordt uitgebreider uitgewerkt in het sport- en gezondheidsbeleid van Leiden.

Sportnota 2013-2018

Op dit moment ligt het beleidskader Sport en Gezondheid ‘Samen maken we de stad gezond en actief’ van 2019-2023 nog ter inzage voor inspraak. Het voorgaande sportbeleidskader is de sportnota Verleiden tot bewegen 2013-2018. Deze sportnota 2013-2018 heeft drie ambities. Eén ambitie is het zorgen voor voldoende en kwalitatief goede sportvoorzieningen, die aansluiten bij de behoefte. De tweede ambitie is dat sportverenigingen worden ondersteund zodat ze een maatschappelijke rol kunnen vervullen en een breed sportaanbod kunnen opzetten. Een andere ambitie binnen de sportnota van de gemeente Leiden is het stimuleren van inwoners om meer te sporten en bewegen. Hierbij is extra aandacht voor speciale doelgroepen, waaronder mensen met een beperking. Ondanks dat dit al langer werd gedaan wil de gemeente daar meer op inzetten, omdat iedereen de mogelijkheid moet hebben om te kunnen sporten en om kennis te maken met sport. Voor mensen met een beperking is dit belangrijk om gezondheidsredenen, maar ook voor het voorkomen van een sociaal isolement. Belemmeringen die de gemeente Leiden aanhaalt bij het sporten en bewegen voor mensen met een beperking zijn een gebrek aan sportaanbod, de onbekendheid met het sportaanbod en problemen met de bereikbaarheid. Deze belemmeringen moeten weggenomen worden door de aanstelling van een consulent aangepast sporten bij Stichting Vrije Tijd en Vorming (VTV). Deze consulent kan mensen met een beperking informeren en begeleiden naar sportaccommodaties, advies en ondersteuning geven aan organisaties bij het ontwikkelen of aanpassen van het aanbod voor mensen met een beperking en het stimuleren en ondersteunen van sportverenigingen bij de begeleiding van mensen met een beperking.

Beleidskader Sport en Gezondheid

De bovengenoemde sportnota is nu verlopen en de activiteiten zijn inmiddels gerealiseerd. Het nieuwe beleidskader is nog niet definitief, wat betekent dat de inhoud nog veranderd kan worden. Voor nu laat dit beleidskader 2019-2023 het perspectief zien van de gemeente Leiden, wat in het kader van dit onderzoek interessant is om uit te lichten. De uitvoeringsplannen moeten nog vastgesteld worden. Een van de ambities is dat Leidenaren kennis hebben van een gezonde en actieve leefstijl. Door kennis over de positieve effecten van sporten en bewegen zullen mensen sneller gaan sporten. De andere ambitie van het beleidskader, Leidenaren bewegen voldoende, sluit hierbij aan en gaat onder andere over het wegnemen van drempels voor mensen met een beperking door middel van advies en begeleiding, en het verbeteren van het aangepaste sportaanbod. De gemeente geeft subsidie aan een consultant aangepast sporten die deze taken op zich neemt. Qua financiën wordt er nog gewerkt aan een minimabeleid, zodat sport ook toegankelijk is voor mensen met een laag inkomen. Op dit moment kan beroep gedaan worden op Jeugdfonds sport en cultuur voor inwoners tussen de 4 en 18 jaar. Een andere ambitie is dat Leiden toegankelijke sportvoorzieningen wil die aansluiten bij de brede behoefte van de inwoners. Daarnaast wordt ook ingezet op de klantvriendelijke en effectieve afhandeling van vragen en meldingen bij de beheerafdeling van de gemeente Leiden, de exploitatie en het onderhoud. Wat betreft sportparken moet dit openbaar(der) toegankelijk gemaakt worden voor beweegaanbieders en voor mensen uit de wijk, zodat het multifunctioneel gebruikt kan worden.

6.1.5 Samenvattend

Alle vier de gemeenten hebben in de beleidsdocumenten plannen en activiteiten vermeld staan omtrent de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Bij zowel de gemeente Utrecht, Rotterdam en Leiden wordt een voorbeeld gegeven van mensen met een fysieke en verstandelijke beperkingen. In Breda worden alleen voorbeelden genoemd over mensen met fysieke beperkingen. Opvallend is wel dat in geen enkele gemeente gedragsproblematiek expliciet wordt benoemd, zoals ADHD of autisme. Hoewel de gemeenten de doelgroep van mensen met een beperking niet specificeren, lijken de activiteiten voor mensen met alle soorten beperkingen te gelden.

De beleidsdocumenten laten voornamelijk ambities en enkele concrete activiteiten zien. In bijlage C zijn deze ambities en activiteiten uiteengezet in een tabel. Uit de documenten valt op te maken dat alle vier de gemeenten aandacht hebben voor alle vier de

vormen van toegankelijkheid: fysiek, sociaal, financieel en informatie. Toch zijn de meeste activiteiten gericht op het vergroten van de fysieke en sociale toegankelijkheid. Zo benoemen alle gemeenten het toegankelijk maken van gemeentelijke sportaccommodaties. Zowel de gemeente Breda als de gemeente Utrecht benoemen hierbij expliciet het betrekken van belangenorganisaties. Het vervoer naar de sportaccommodatie wordt zowel bij de gemeente Leiden als bij de gemeente Breda benoemd, maar de aanpak wordt niet gespecificeerd. Aan de sociale toegankelijkheid wordt gewerkt door middel van het vergroten van het sportaanbod voor mensen met een beperking, bijvoorbeeld met behulp van een sportconsulent zoals in de gemeente Leiden wordt gesteld. Daarnaast wordt in alle gemeenten benoemd dat er individuele advisering en begeleiding moet zijn naar passend sportaanbod; een manier om de informatie over sport voor mensen met een beperking toegankelijk te maken. Als laatste wordt de financiële toegankelijkheid benoemd in alle gemeenten. Het gaat om het betaalbaar maken van sport, bijvoorbeeld door middel van een uitleendepot voor sporthulpmiddelen in Breda of door een Jeugdportfonds voor kinderen. De gemeente Rotterdam lijkt zich te richten op de financiële ondersteuning van sportverenigingen.

6.2 Interviews

In de interviews zijn activiteiten naar voren gekomen die worden uitgevoerd per gemeente. De meest benoemde activiteiten staan hieronder per gemeente uitgewerkt.

6.2.1 Breda

Uit de interviews blijkt dat op het gebied van sport voor mensen met een beperking verschillende activiteiten worden uitgevoerd in Breda. Een belangrijke activiteit die wordt benoemd is het schouwen van de sportaccommodaties en het plan van aanpak voor het verbeteren van de gemeentelijke sportaccommodaties. De schouwen zijn uitgevoerd door professionals van het adviesbureau Zet, in combinatie met ervaringsdeskundigen van de belangenorganisatie Breda Gelijk. Het betrekken van ervaringsdeskundigen in het beoordelen van de toegankelijkheid van sportaccommodaties is belangrijk. Zo zegt een respondent:

'Ja, het mooie is ook wel, dat de ervaringsdeskundigen vanuit Breda Gelijk, dus de mensen die ook dagelijks de beperking ervaren, dat een deel ook betrokken wordt bij de onderzoeken die Zet gaat doen.' (respondent 6, vastgoed)

Het betrekken van de ervaringsdeskundigen lijkt voornamelijk te gebeuren voor het vergroten van de fysieke toegankelijkheid van de sportaccommodaties. Naar aanleiding van de schouwen is er een plan van aanpak gemaakt voor het aanpassen van de gemeentelijke sportaccommodaties. Dit is een vierjaren plan dat in 2019 start, wat betekent dat deze gemeentelijke sportaccommodaties in 2022 toegankelijk moeten zijn.

Het platform ‘Breda voor Iedereen’ komt ook vaker naar voren. Dit platform bestaat uit ondernemers, belangenorganisaties zoals Breda Gelijk, onderwijs en de gemeente Breda die nauw met elkaar samenwerken. Vanuit dit platform is de Bredase Agenda Toegankelijkheid 2017-2018 ontwikkeld en uitgevoerd. Een van de speerpunten uit de Agenda was het toegankelijkheidsfonds, dat een financiële bijdrage leverde bij het aanpassen van niet-gemeentelijke gebouwen. Met name door dit platform lijkt een integrale aanpak te zijn gerealiseerd tussen de gemeente, de belangenorganisatie, ondernemers en adviesbureau Zet, waardoor de toegankelijkheid van de samenleving voor mensen met een beperking echt speelt in de stad. Een respondent zegt het volgende:

‘Ik denk niet dat er per se één partij is die het allemaal moet doen, maar dat er gewoon vanuit allerlei kanten aandacht voor is.’ (respondent 5, uitvoering)

Al met al kan gesteld worden dat in Breda veel aandacht is voor toegankelijkheid. Dit gaat niet specifiek over sport. Het platform zorgt voor een groeiende bewustwording en vergroot de vanzelfsprekendheid dat mensen met een beperking ook mee moeten kunnen doen op alle domeinen. Specifiek voor sport wordt voornamelijk gewerkt aan het verbeteren van de sportaccommodaties. Hoewel de informatietoegankelijkheid en financiële toegankelijkheid ook van belang zijn voor een hogere sportparticipatie van mensen met een beperking, lijken hier minder activiteiten voor te bestaan in de gemeente Breda.

6.2.2 Utrecht

In Utrecht blijkt uit de interviews dat meerdere activiteiten worden uitgevoerd op het gebied van toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Er is binnen de gemeente Utrecht een ambtenaar die zich bezighoudt met de implementatie van het VN-verdrag. Dit is echter geen nieuwe functie, want voor de ratificatie van het VN-verdrag Handicap werkte de gemeente Utrecht al met Agenda 22; een methodiek om samen te werken met mensen met een beperking en beleid inclusief te maken voor deze doelgroep. Binnen de gemeente Utrecht

heeft het VN-verdrag geen groot verschil gemaakt op de werkwijze, omdat door middel van de Agenda 22 al een soortgelijke werkmethodek was. Een respondent zegt:

'...en eigenlijk is dat met het VN-verdrag handicap voor de gemeente niet echt wezenlijk veranderd.' (respondent 2, VN-verdrag)

Bovenstaande citaat gaat echt om de inhoudelijke werkmethodek. Wel lijkt een verandering te zijn ontstaan in het besef dat iets gedaan moet worden aan het toegankelijkheidsvraagstuk bij zowel externe partijen als partijen binnen de gemeente; de Agenda 22 was vrijblijvender dan het VN-verdrag Handicap. Zo is de VNG meer betrokken bij het onderwerp binnen de gemeenten en wordt sneller aan mensen met een beperking gedacht.

Belangrijk bij de activiteiten is het betrekken van de belangenorganisatie SOLGU. SOLGU is een belangenorganisatie voor mensen met een lichamelijke beperking. De organisatie heeft een achterban waarin problemen worden aangekaart of waarbij wordt gecheckt of bepaalde problemen spelen bij de doelgroep. De samenwerking met deze organisatie bestaat al langere tijd en is goed doorontwikkeld. Het gaat om het meedenken, toetsen, bekritisieren en ondersteunen bij het ontwikkelen van een product. Het belang van het betrekken van ervaringsdeskundigen door middel van een samenwerking met belangenorganisaties, waaronder SOLGU, wordt benadrukt. Een respondent zegt hierover het volgende:

'En de andere poot is dat wij ervan uit gaan dat wij het eigenlijk niet altijd even goed weten. Omdat de meesten van ons zelf geen beperking hebben. Dus we werken veel samen met belangenorganisaties.' (respondent 2, VN-verdrag)

SOLGU wordt onder andere meegenomen in het schouwen van de sportaccommodaties, om zo de fysieke toegankelijkheid te vergroten. Voor het vergroten van de sociale toegankelijkheid zijn bij SportUtrecht twee sportconsulenten voor het aangepast sporten. De gemeente heeft deze sportconsulenten de opdracht gegeven voor het opstarten en vergroten van aangepast sportaanbod en het begeleiden en leveren van sportadvies aan zowel mensen met een beperking als de sportverenigingen. Daarnaast heeft de gemeente Utrecht een website waar mensen informatie op kunnen vinden, speciaal voor sporten met een beperking.

Kortom, binnen de gemeente Utrecht is veel aandacht voor de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Uit de interviews blijkt dat met name aan de sociale en informatietoegankelijkheid wordt gewerkt door de sportconsulent, en in mindere mate aan de fysieke en financiële toegankelijkheid.

6.2.3 Rotterdam

Bij de gemeente Rotterdam loopt een project genaamd Rotterdam Onbeperkt. Dit project heeft als doel om collega's binnen de gemeente bewust te maken van het bestaan van mensen met een beperking, om te zorgen dat mensen hier vanzelfsprekend rekening mee gaan houden. Dit project is ontstaan na de ratificatie van het VN-verdrag Handicap. Op dit moment wordt in Rotterdam gewerkt aan een Lokale Agenda Toegankelijkheid, dus een plan van aanpak om de komende jaren op elk domein bezig te zijn met toegankelijkheid. Over het project Rotterdam Onbeperkt! wordt door een respondent het volgende gezegd:

'Wat zij proberen is ervoor te zorgen dat [...] alle afdelingen in de gaten hebben dat ze met mensen met een beperking rekening moeten houden. Dus ik denk dat daar wel een slag geslagen is.' (respondent 16, belangenbehartiger)

Naast het project Rotterdam Onbeperkt! was binnen de gemeente Rotterdam ook een project voor het toegankelijker maken van alle gemeentelijke sportaccommodaties. Dit is echter niet opgestart naar aanleiding van het VN-verdrag; het project startte in 2015 en is nu afgerond. Bij de oudere sportaccommodaties was het niet mogelijk om alles aan te passen, maar met dit project zijn een aantal grote gemeentelijke sporthallen en zwembaden zo goed mogelijk toegankelijk gemaakt. De opdracht ging echt om gemeentelijke sportaccommodaties, maar uiteindelijk zijn er ook adviezen gegeven aan sportverenigingen om te werken aan de toegankelijkheid van hun eigen accommodaties. Hierover zegt een respondent het volgende:

'Naja we hebben onszelf natuurlijk beperkt tot de gemeentelijke accommodaties uhm... want er waren wel verenigingen die we gesproken hebben die een eigen accommodatie hebben, ja daar konden we niks in financieren. Maar het is hartstikke belangrijk dat er wat zou gaan gebeuren. Dus die heb ik ook gewoon wat advies gegeven, aan de verenigingen en aan het bestuur.' (respondent 15b, vastgoed)

Daarnaast is de gemeente Rotterdam actief bezig met het koppelen van sportevenementen, waarbij reguliere sportevenementen worden gekoppeld aan paralympische sporten. Dit wordt gedaan om de zichtbaarheid van het aangepast sporten te vergroten.

Al met al wordt gewerkt aan het toegankelijker maken van sport voor mensen met een beperking bij de gemeente Rotterdam. Met name het vergroten van de bewustwording over mensen met een beperking is een gevolg van de ratificatie van het VN-verdrag. Andere activiteiten werden voor de ratificatie al uitgevoerd.

6.2.4 Leiden

De gemeente Leiden voert op verschillende gebieden activiteiten uit omtrent toegankelijkheid. Binnen de gemeente Leiden is bestaat een specifieke functie voor het implementeren van het VN-verdrag. Hierbij wordt gewerkt langs drie lijnen, namelijk actiematig werken, bewustwording creëren en het integreren van gehandicaptenbeleid in regulier beleid. Dit wordt gedaan door middel van het adviseren en het aanzetten van collega's tot het uitvoeren van activiteiten voor het vergroten van de toegankelijkheid. Het gaat hierbij niet specifiek over sport.

Daarnaast zijn in de gemeente Leiden VN-ambassadeurs. Deze ambassadeurs zitten intern op verschillende afdelingen binnen de gemeente en ondersteunen de implementatie van het VN-verdrag. Een respondent zegt het volgende:

'En intern hebben we dus die verschillende VN-ambassadeurs, een groep collega's die voor ons de oren en de ogen zijn. En die we, ja, waarvan... die wij proberen te inspireren door ervaringsdeskundigen hun verhaal te laten vertellen bij die groep, maar ook door hen te vragen van hé, hoe zit het op jouw afdeling en hou er rekening mee.' (respondent 19, VN-verdrag)

Hiernaast speelt de sportconsulent binnen de gemeente Leiden een belangrijke rol in het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Deze sportconsulent heeft van de gemeente opdracht gekregen voor onder andere het matchen van vraag en aanbod.

Als laatste heeft Leiden een sportstimuleringsregeling om initiatieven voor sporten en bewegen te stimuleren. Deze stimuleringsregeling heeft als doel om inwoners van de stad structureel te laten sporten en bewegen en om sportverenigingen te versterken. Het is niet specifiek voor mensen met een beperking, maar het gaat wel om het vergroten van de sportparticipatie. Een respondent zegt hierover het volgende:

'Iedereen uit de stad mag eigenlijk een goed idee aandragen, wat te maken heeft om mensen te laten sporten en bewegen, het moet een nieuw idee zijn, het moet ook een continu... niet een project zijn, maar echt continu zijn. Uhm... cofinanciering is ook een voorwaarde ervan zeg maar. Ja, en je kan het dus heel verschillend invullen.' (respondent 20, sport)

Kortom, wat betreft het VN-verdrag is er echt een slag geslagen in de bewustwording. Op het gebied van sport zijn niet veel nieuwe activiteiten. Toch zorgt de sportconsulent ervoor dat wordt gewerkt aan de sociale toegankelijkheid van sport. Voornamelijk activiteiten voor het vergroten van de fysieke toegankelijkheid worden weinig benoemd door de respondenten.

6.2.5 Samenvattend

Voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking is het van belang dat wordt gewerkt aan de fysieke, sociale, financiële en informatietoegankelijkheid. Uit de activiteiten die zijn benoemd in de interviews blijkt dat de vier gemeenten aandacht hebben voor al deze vormen van toegankelijkheid. De activiteiten die vaak worden benoemd in de interviews geven een beeld waar per gemeente de meeste aandacht aan wordt besteed. De gemeenten Leiden en Rotterdam zijn expliciet bezig met het vergroten van de bewustwording intern; dit kan gezien worden als een vorm van sociale toegankelijkheid door het vergroten van de vanzelfsprekendheid van de participatie in de samenleving voor mensen met een beperking. Bij de gemeenten Breda, Utrecht en Leiden is veel aandacht voor de sportconsulent om de sociale toegankelijkheid te vergroten. In Utrecht is daarnaast aandacht voor de informatietoegankelijkheid door een eigen website met informatie over aangepast sportaanbod. Bij de gemeente Leiden is bij de respondenten veel aandacht voor de subsidieregeling om sportverenigingen te ondersteunen in het vergroten van de financiële toegankelijkheid voor mensen met een beperking. De tabel (tabel 2) hieronder geeft een overzicht van de vormen van toegankelijkheid die per gemeente het meest terugkomen in de interviews.

Tabel 2.

Aandacht vanuit gemeenten voor de verschillende vormen van toegankelijkheid, afgeleid uit de interviews.

	Gemeente Breda	Gemeente Utrecht	Gemeente Rotterdam	Gemeente Leiden
Sociaal	x	x	x	x
Fysiek	x		x	
Financieel				x
Informatie		x		

Hoewel de bovenstaande tabel laat zien welke vormen van toegankelijkheid in de interviews het meest naar voren kwamen, was binnen elke gemeente aandacht voor alle vormen van toegankelijkheid. Een volledige lijst van activiteiten per gemeente is te vinden in bijlage D.

7. Resultaten: belemmeringen en successen

In het werken aan de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking worden verschillende belemmeringen en successen ervaren door gemeenten. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de grootste belemmeringen die worden ervaren door de respondenten, en wat wordt gezien als een succes; hier kunnen andere gemeenten weer van leren. Dit hoofdstuk is het tweede onderdeel van het procesframe, waarbij gekeken wordt hoe omgegaan wordt met het vraagstuk over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking.

7.1 Belemmeringen

7.1.1 Aandacht voor mensen met een beperking is persoonsafhankelijk

De aandacht voor toegankelijkheid en mensen met een beperking lijkt persoonsafhankelijk. Respondenten zien dit als een belemmering bij het vergroten van de toegankelijkheid. Een respondent zegt hierover het volgende:

'Nou, sommige mensen zien misschien wat minder het belang ervan in, of hebben zoiets van we hebben het al heel druk, ja dat verschilt gewoon heel erg per persoon. Sommige mensen zijn ook veel meer intrinsiek gemotiveerd, bijvoorbeeld omdat ze iemand met een beperking kennen of dat ze zelf een beperking hebben of dat ze het gewoon echt voelen, van we doen het niet alleen voor mensen met een beperking, maar eigenlijk voor iedere [inwoner stad]. En bij sommigen, ja die voelen het misschien wat minder. Ja, of hebben gewoon andere prioriteiten, want er moet natuurlijk heel veel gebeuren, want er is meer dan alleen toegankelijkheid.'
(respondent 4, VN-verdrag)

De persoon en de soort functie zijn bepalend voor hoeveel aandacht voor het onderwerp is. Zo zegt een andere respondent:

'Ja, ja, dat heeft enerzijds denk ik te maken met welke persoon er op het plekje zit. De een heeft er gewoon veel meer mee als de ander. [...] Ja, het is ook gewoon persoonsafhankelijk. Hij heeft wel net als ik passie voor dit onderwerp. Terwijl, in het verleden waren er ambtenaren en die kregen het er als apart takje bij en dan hadden ze zoiets van wat moet ik hier in godsnaam mee.' (respondent 5, uitvoering)

7.1.2 Blinde vlek bij betrokken partijen

Respondenten zijn zich ervan bewust dat ze een blinde vlek kunnen hebben omtrent het toegankelijker maken van sport voor mensen met een beperking. Ook al wordt heel bewust gedacht aan toegankelijkheid, er kan altijd iets over het hoofd gezien worden als ervaringsdeskundigen niet betrokken worden. Een respondent zegt het volgende (respondent 3, sport):

'Want wij zien niet alles. Ik kan wel zeggen van ik hou overal rekening mee, maar ook ik heb blinde vlekken. En ik heb ook gewoon dingen van o daar had ik helemaal niet aan gedacht.'

De betrokkenheid van mensen met een beperking wordt door respondenten soms ervaren als een lastig aspect. Het nut van het betrekken van mensen met een beperking wordt ingezien, maar het is lastig om ervaringsdeskundigen te vinden die mee willen denken. De moeilijkheid van de betrokkenheid van mensen met een beperking komt door verschillende aspecten, namelijk de mensen met een beperking zelf en de omgang met de doelgroep door de gemeenten. Dat ervaringsdeskundigen niet altijd mee willen denken kan komen doordat de beperking zelf al veel energie kost. Een respondent zegt hierover het volgende:

'Ik bedoel, het is eigenlijk al topsport om de hele dag gehandicapt te zijn. Het kost heel veel energie.' (respondent 11, belangenbehartiger)

Naast dat het veel energie kost is het ook een wisselwerking tussen de gemeenten en de doelgroep. Soms wordt niks met de klachten gedaan die mensen met een beperking indienen. Dat kan op het gegeven moment resulteren in minder klachten, omdat het idee bestaat dat er toch niks mee wordt gedaan. Dit kan zorgen voor minder goede toegankelijkheid, omdat het inzicht van de experts ontbreekt.

7.1.3 Vervoer is een ingewikkelde kwestie

Het vervoer naar de sportaccommodatie voor mensen met een beperking is een bekende belemmering bij de respondenten. Ten eerste is aangepast sportaanbod vaak niet in de buurt. Dit heeft ermee te maken dat aangepast sportaanbod voor minder mensen geschikt is dan een regulier sportaanbod, waardoor mensen vaak verder moeten reizen om een aangepaste sport te kunnen beoefenen. Een respondent zegt hierover het volgende:

'Er wordt gezegd, ja, iedereen moet naar sport. Maar daar vergeet je bij dat uhm... iedereen die geen beperking heeft fietst of loopt naar zijn sportaccommodatie, want dat is vaak in de buurt. Bij ons komen er mensen van heinde en verre.' (respondent 16, belangenbehartiger)

Een regeling die in alle vier de gemeenten aanwezig is, is de regiotaxi. Hier wordt niet positief over gesproken door de respondenten, omdat het voor teamsport met name van belang is om op tijd bij de sportaccommodatie te zijn. Dit kan met een regiotaxi niet gegarandeerd kan worden. Er wordt het volgende over gezegd:

'Het vervoer is sowieso een probleem, omdat, veel mensen maken gebruik van de regiotaxi. Nou, die komen vaak niet op tijd. Heel vaak niet op tijd. Dus als je om, ik noem maar wat, om 2 uur een wedstrijd hebt en je komt om half 3 aan, ja dat is niet de bedoeling.' (respondent 11, belangenbehartiger)

Het vervoer is een ingewikkelde kwestie, omdat het niet duidelijk is waar qua financiën de grens ligt. Mensen zonder beperking moeten ook reizen voor sport en hiervoor betalen. De vraag is wanneer de gemeente iets extra's moet doen, en hier is geen duidelijk beeld over. Een respondent zegt het volgende:

'Want er zit, dat vind ik soms ook wel lastig in zo 'n vervoersdiscussie bijvoorbeeld, een regulier team f-jes voetbal moet natuurlijk ook van en naar sportaanbod komen. Daar moeten ouders ook voor rijden [...] Dus ik vind dat soms wel lastig van in hoeverre uhm... [nadenken] ligt dat dan bij de sporter of de vereniging of de gemeente om daar heel veel extra's in te doen.' (respondent 9, sport)

Vanuit de gemeente lijkt het besef te bestaan dat het vervoer een probleem is, maar dat het niet duidelijk is wat eraan gedaan kan worden.

7.1.4 Volledige toegankelijkheid van sportvoorzieningen is een ideaalbeeld

Met name het toegankelijk maken van de sportaccommodaties voor alle beperkingen die bestaan wordt als een grote en moeilijke opgave gezien door veel respondenten. De vraag wordt gesteld waar de grens getrokken moet worden. Dit heeft ten eerste te maken met het feit dat alle beperkingen vragen om andere aanpassingen. Deze aanpassingen kunnen elkaar soms

tegenspreken, wat betekent dat een aanpassing voor de ene beperking een extra belemmering opwerpt voor een andere beperking. Hierover zegt een respondent het volgende:

Het is soms ook een beetje zoeken naar een compromis. Hoe hou je het toegankelijk. En de ene beperking is de andere niet. Bij de ene kan fel licht een overprikkeling zijn en een slechtziende heeft fel licht nodig om goed te kunnen zien weet je. Er zijn ook zoveel beperkingen, zoveel wensen [...]. Dus om één sportgebouw voor iedereen toegankelijk te maken, is ook wel, het is wel een ambitie, maar het is in praktijk gewoon eigenlijk niet haalbaar.' (respondent 9, sport)

Daarnaast zorgen sommige aanpassingen ook voor belemmeringen op andere gebieden. Hierbij kan gedacht worden aan het verwijderen van een drempel, zodat er water het gebouw binnen kan lopen. Een ander voorbeeld is een openbaar sportpark. Enerzijds is de wens om hangjongeren op scooters tegen te houden, maar anderzijds wil men ook dat het toegankelijk is voor iedereen. Een oplossing voor het eerste zorgt voor een belemmering voor het tweede punt; bijvoorbeeld een draaideur waar geen scooters doorheen kunnen, maar ook geen mensen in een rolstoel.

7.1.5 Gebrek aan financiële middelen

Veel respondenten noemen het gebrek aan financiële middelen als een grote belemmering. Er is door de ratificatie van het VN-verdrag een verplichting ontstaan voor het geleidelijk implementeren van het verdrag, maar hierbij geen extra financiële middelen vrijgekomen. Dit betekent dat gemeenten aanpassingen en inzet voor grotere toegankelijkheid zelf moeten financieren. De vraag ontstaat wie bijvoorbeeld benodigde aanpassingen van sportaccommodaties gaat betalen. Daarnaast ontstaat een dilemma bij oudere sportaccommodaties: in hoeverre moeten oude sportaccommodaties aangepast worden om deze toegankelijker te maken? Het is bij oude accommodaties niet altijd financieel haalbaar om alles aan te passen. Behalve de financiering van aanpassingen aan sportaccommodaties, kunnen er ook financiële belemmeringen zijn voor mensen met een beperking om te sporten. Over het algemeen hebben mensen met een beperking hogere lasten en een lager inkomen, waardoor weinig geld over blijft voor de contributie en voor sporthulpmiddelen. Ook verschilt het per gemeente in hoeverre voorzieningen door de Wmo worden gesubsidieerd. De ene gemeente heeft geen plafond qua budget maar worden de meerkosten betaald. Bij de andere

gemeente is een vast budget, en wanneer men hierboven komt moeten mensen zelf bijbetalen. Het volgende citaat laat het belang van sporthulpmiddelen zien:

'Als jij de sportbudgetten van de mensen met een beperking niet goed bekijkt, dan heeft het ook totaal geen zin om al die accommodaties aan te passen. Want als ze... als ze geen voorzieningen hebben waarmee ze kunnen gaan sporten, dan is het gebruik maken van de accommodaties ook al heel moeilijk.' (respondent 8, belangenbehartiger)

Het probleem is echter dat ook de Wmo zich moet houden aan een vast budget. Gemeenten hebben geen groter budget gekregen om sporthulpmiddelen beter te financieren, waardoor mensen met een beperking veel zelf moeten betalen.

7.1.6 Het VN-verdrag Handicap is niet dwingend

Er wordt gesteld dat het VN-verdrag een vrijblijvend en vaag karakter heeft. Ondanks dat de implementatie van het VN-verdrag een verplichting is, lijkt het door het geleidelijke element niet erg dwingend te zijn. Dit kan resulteren in minder druk voor betrokken partijen om daadwerkelijk actie te ondernemen. Een respondent zegt hierover het volgende:

'Het VN-verdrag is niet dwingend. En dat maakt het... dat is een zwakke schakel. En ook hier zegt onze evenementenwethouder, ja ik ga niet afdwingen, dat ga ik niet doen. [...] Maar ik heb gezegd van ja, hoe gaan we ze dan wel prikkelen? Want, ja...ik bedoel, als ik kon zeggen er komen opeens 100 rolstoelers, waardoor zo'n evenement meer bezocht wordt, maar die garantie kan ik niet geven. Dus, er moet op de een of andere manier een prikkel komen waardoor zij dat toch doen.' (respondent 8, belangenbehartiger)

Daarnaast lijken de gemeenten vooral stil te staan bij de bewustwording. Er zijn relatief weinig nieuwe activiteiten ten opzichte van de tijd voor de ratificatie; concrete plannen zijn er voornamelijk voor het toegankelijker maken van sportaccommodaties. Een respondent zegt het volgende over het verschil tussen erover praten en daadwerkelijk wat ermee doen:

'Als we twee ambtenaren zijn. En ik zeg tegen jou heb je al gehoord... heb je wel gehoord dat er mensen met een beperking mee doen? En dan zeg je ja is goed, ik weet het, en dan ga je weer door.' (respondent 16, belangenbehartiger)

Door de verplichting van het VN-verdrag voelen gemeenten zich verantwoordelijk. Het is echter niet zo dat dit verantwoordelijkheidsgevoel direct leidt tot actie, omdat het verdrag geleidelijk geïmplementeerd mag worden. Een respondent zegt hierover het volgende:

'Ja, ik denk dat we altijd wel hè, als gemeentemedewerkers ons verantwoordelijk voelen voor van alles. Maar ja wat dat dan inhoudt, dat betekent niet concreet dat er ook iets uhm... aan gedaan kan worden zeg maar. Dus ik denk wel dat het voelen er wel is, maar [lachen] het ergens iets in kunnen verbeteren is nog wel echt een volgende stap.'
(respondent 14, Wmo)

Er lijkt wel meer aandacht te zijn voor mensen met een beperking, maar concrete richtlijnen voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking ontbreken.

7.1.7 Onduidelijkheid en onwetendheid bij betrokken partijen

Veel verschillende partijen zijn betrokken bij het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Dit heeft te maken met het feit dat het gaat om verschillende aspecten, zoals de gebouwen, de gastvrijheid en het sportaanbod. Uit de interviews blijkt dat er onduidelijkheid bestaat over wie welke rol op zich neemt en waar andere partijen zich precies mee bezig houden. Ook blijkt uit de interviews dat afdelingen binnen gemeenten niet altijd op de hoogte zijn van wat er op andere afdelingen gebeurt. Deze onwetendheid lijkt ook te bestaan tussen andere gemeenten en met betrokken partijen. Ook wordt er soms vanuit gegaan dat andere partijen problemen oppakken:

'Omdat ik zelf nu niet in de uhm... in de uitvoer zit merk ik dat nu niet eigenlijk, dat... Dus nee, en net zoals van onze consulten heb ik niet echt terug gehoord van dit heb ik echt nodig en dat, dat kan niet. Dus dat uhm... niet echt eigenlijk.' (respondent 20, sport)

Daarnaast bestaat er onduidelijkheid omtrent de sporthulpmiddelen. De Wmo kan mensen helpen met het wegnemen van belemmeringen in de participatie en zelfredzaamheid. Wanneer een persoon met een beperking belemmeringen ondervindt in de participatie en dit kan weggenomen of verminderd worden door sport, dan wordt er vanuit de Wmo een sporthulpmiddel verstrekt. Een dergelijke aanvraag komt echter niet vaak voor. Enkele respondenten stellen dat het niet duidelijk is waarom deze aanvragen zo weinig voorkomen.

Vanuit enkele belangenbehartigers komt naar voren dat het aanvragen van een sporthulpmiddel voor mensen met een beperking soms een drempel is, omdat het niet altijd bekend is dat er sporthulpmiddelen worden vergoed of hoeveel wordt vergoed. Er wordt gesteld dat betere en duidelijkere informatieverstrekking zou helpen. Toch blijft in sommige gevallen het budget voor het sporthulpmiddel een probleem, bijvoorbeeld bij een gemeente waar een plafond van het budget bestaat en een persoon een elektrische sportrolstoel nodig heeft. Hierbij kan soms een gat van 8000 euro ontstaan, wat door de persoon zelf niet te bekostigen is.

Als laatste lijkt volgens respondenten onwetendheid te bestaan bij mensen die de plannen van de gemeente uitvoeren. Plannen die door de gemeenten zijn uitgedacht en daarbij rekening houdend met de toegankelijkheid worden vervolgens niet altijd op die manier uitgevoerd. Een respondent zegt het volgende:

'Dus een mooie tekening laten maken hoe dat uitgevoerd zou moeten worden. En ja dan bedenkt zo'n stratenmaker van ja ik ga het toch maar anders doen, want dat is veel praktischer. [...] Want dan merk je gewoon, ja een stratenmaker, die jongen is daar gewoon lekker bezig en die doet zijn ding, en die heeft dan niet echt het besef van voor wie doe ik het. En dat is zo ongelofelijk belangrijk. [...] dan moet hij echt beseffen ik doe dit voor mensen die met een rolstoel gaan aankomen.' (respondent 15b, vastgoed)

Hieruit blijkt dat aanpassingen soms niet logisch zijn en bijzonder blijven voor mensen die niet bezig bewust denken aan mensen met een beperking. De vanzelfsprekendheid dat mensen met een beperking ook mee doen moet volgens de respondenten groeien en dit heeft tijd nodig.

7.2 Successen

Naast de belemmeringen die de respondenten tegenkomen zijn ook successen behaald in het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking.

7.2.1 Groeiende aandacht voor mensen met een beperking

De bewustwording dat mensen met een beperking meegenomen moeten worden in het beleid en de activiteiten van de vier gemeenten lijkt te groeien. Er zijn momenten dat mensen in een functie die niet direct iets te maken heeft met mensen met een beperking toch uit zichzelf

eraan denken om een manier te verzinnen om de doelgroep mee te nemen. Het onderstaande citaat laat dit zien:

'Dat er een collega naar mij toe komt van ik ben hier mee bezig, kan het voor mensen met een beperking ook, of kunnen we er ook iets mee doen, of is het leuk om het op deze manier op te nemen. Dat zie ik wel als succes al, dat mensen er ook wel meer over gaan nadenken.'
(respondent 3, sport)

Een mooi voorbeeld voor het vergroten van de aandacht is het houden van een workshop voor mensen zonder beperking, om ze te laten ervaren hoe het is om een beperking te hebben. Een respondent zegt hierover:

'En het aardige is wel, na die ratificering van het verdrag, vorig jaar hebben we wel hier een tweedaagse workshop gehad voor een aantal collega's die daar in ieder geval vanuit onderhoud van gebouwen, of ontwikkeling, mee in aanraking kunnen komen. Dus hebben we eigenlijk twee dagen in de huid moeten kruipen van een medemens met een beperking. Die hebben met brillen op gelopen zodat ze niets zien, mensen hebben in een rolstoel gezeten, met een rollator gelopen. [...] Dat was best wel een eye-opener. En je ziet ook wel dat mensen in de juiste stand komen te zitten om mee te doen.' (respondent 6, vastgoed)

Het VN-verdrag Handicap heeft een impuls gegeven aan deze bewustwording bij de betrokken partijen. Vrijwel alle respondenten hebben het idee dat de bewustwording door de jaren heen is vergroot, waarbij sommige respondenten zeggen dat het VN-verdrag Handicap van invloed is geweest.

7.2.2 Betrekken van de doelgroep

Voor de meeste respondenten is een succesfactor voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking het betrekken van de doelgroep zelf. De inbreng van ervaringsdeskundigen zorgt ervoor dat niets over het hoofd wordt gezien. Op deze manier wordt bijvoorbeeld bij het aanpassen van een sportaccommodatie direct alles meegenomen, in plaats van het achteraf moeten verbeteren. Zo zegt een respondent:

'Nou, ik denk dat in dit geval het belangrijkste is, ga niet aan de slag met de gedachte van ik ben zelf alwetend en wij maken wel een to do lijstje en dan hebben we het voor elkaar, nee. Uhm... probeer vooral de deskundigheid die bij partners zit, probeer die in dit kader te benutten.' (respondent 6, vastgoed)

7.2.3 Sportconsulent

Een ander veelgenoemd succes is het uitbesteden van de uitvoering van het beleid voor toegankelijke sport bij sportconsulenten. Sportconsulenten staan dichterbij de inwoners met een beperking en kunnen daardoor sneller signalen vanuit de doelgroep opmerken. Zo zegt een respondent over de sportconsulent het volgende:

'Zeker die consulenten aangepast sporten, dat is ook weer echt een luxe natuurlijk [...] Dat scheelt natuurlijk enorm als twee mensen, als dat hun core business is, dan heb je natuurlijk ook wel echt een verbindende schakel waarin die goed te vinden zijn, en die mensen... die bewoners met een beperking weten te vinden, en die samenwerkingspartijen weten te vinden en die voor de gemeente ook dan een duidelijke ingang zijn. Dus ik denk dat dat echt heel erg helpt.' (respondent 9, sport)

Een sportconsulent kan zowel advies geven aan mensen met een beperking waar het aangepast sportaanbod te vinden is, als adviezen aan verenigingen om aangepast sportaanbod op te zetten of te versterken. Respondenten stellen dat goed beleid opgezet kan worden, maar dat het net zo belangrijk is dat het goed wordt uitgevoerd. Voor deze rol lijken de sportconsulenten geschikt te zijn.

7.2.4 Aanwezigheid van een netwerk

Het laatste succes dat wordt benoemd is het hebben van een groot netwerk. Een dergelijk netwerk zorgt ervoor dat meerdere partijen kunnen samenwerken en korte lijntjes hebben met elkaar. Een respondent zegt over het netwerk het volgende:

Ik zou zeggen dat vooral de samenwerking die we hebben heel belangrijk is, dus en in dat [naam netwerk] netwerk met veel partijen die zich met mensen met een beperking, en sport bezighouden. Elkaar goed weten te vinden. (respondent 9, sport)

8. Discussie en conclusie

8.1 Discussie

Met de ratificatie van het VN-verdrag Handicap in 2016 hebben gemeenten in Nederland een extra verplichting gekregen: het vergroten van een gelijkwaardige participatie in de samenleving voor mensen met een beperking. In dit onderzoek is specifiek gekeken naar de rol van gemeenten in het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Met dit onderzoek wordt een antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag:

- ‘In hoeverre wordt invulling gegeven aan het VN-verdrag Handicap omtrent de toegankelijkheid van sport door de gemeenten Breda, Utrecht, Rotterdam en Leiden?’

Hiervoor is gekeken naar het perspectief van gemeenten, naar de bestaande beleidsplannen en activiteiten die uitgevoerd worden per gemeente en naar de ervaringen in het toegankelijker maken van sport voor mensen met een beperking.

Mensen kunnen op verschillende manieren tegen de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking aan kijken, gebaseerd op het vraagstukframe van Dewulf et al. (2009). Dit heeft ten eerste te maken met de ideeën over mensen met een beperking. Hoewel uit de interviews blijkt dat vaak als eerst wordt gedacht aan een lichamelijke beperking, wordt de doelgroep van mensen met een beperking steeds breder door de jaren heen. In het Nationaal Sportakkoord staat dat vier soorten toegankelijkheid belangrijk zijn in het vergroten van de sportparticipatie van mensen met een beperking: sociaal, fysiek, financiën en informatie (Darcy et al., 2017; Jaarsma et al., 2014; NIVEL, 2019; VWS, 2018). Uit de interviews blijkt dat de fysieke en sociale toegankelijkheid vaak als eerst naar voren komen bij respondenten als het gaat over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking; er wordt voornamelijk aan de sportaccommodaties gedacht en aan de bejegening van mensen met een beperking. Informatietoegankelijkheid, waarbij het gaat over duidelijke informatievoorzieningen voor mensen met een beperking over aangepast sportaanbod en toegankelijke sportaccommodaties, is een vorm van toegankelijkheid waaraan wordt gedacht nadat ernaar gevraagd werd. Ditzelfde geldt, maar wel in mindere mate, voor de financiële toegankelijkheid. Deze vorm van toegankelijkheid gaat over de betaalbaarheid van de contributie en sporthulpmiddelen.

Vervolgens is in het onderzoek gekeken naar het identiteitsframe, dus hoe gemeenten hun rol zien in het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking (Dewulf et al., 2009). Uit de interviews blijkt dat gemeenten zich hiervoor verantwoordelijk voelen. Het gaat om het geven van een goed voorbeeld aan inwoners van de

stad, met name door het toegankelijk maken van gebouwen. Gemeenten willen zich inzetten voor het wegnemen van belemmeringen en daarmee voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Dit komt overeen met de visie van het sociaal model, waarbij de omgeving wordt gezien als hetgeen dat belemmeringen opwerpt en waar wat aan gedaan kan worden (Fitzgerald, 2012). Het is niet de visie van het medisch model dat mensen met een beperking zichzelf moeten aanpassen aan de mogelijkheden in de omgeving; gemeenten zien het als de rol van de gemeente om te werken aan een toegankelijker samenleving. Ook is gekeken naar het relatiefraam van Dewulf et al. (2009), dus hoe zien gemeenten de rol van mensen met een beperking. Uit de interviews blijkt dat inzichten van ervaringsdeskundigen worden gezien als nuttig voor het verbeteren van activiteiten die gericht zijn op het vergroten van de toegankelijkheid van sport. De rol van mensen met een beperking wordt gezien als een toevoeging op de activiteiten die gemeenten al uitvoeren of willen gaan uitvoeren.

Als laatste is gekeken hoe gemeenten omgaan met het vraagstuk over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking: het procesframe (Dewulf et al., 2009). De resultaten laten zien dat alle gemeenten activiteiten hebben die zich richten op het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Specifiek voor sport blijkt dat elke gemeente op zijn eigen manier bezig is met het vergroten van de toegankelijkheid. Dit betekent niet dat de gemeenten vóór de ratificatie niets deden met het toegankelijkheidsvraagstuk. Zo had de gemeente Utrecht al voor de ratificatie een agenda voor toegankelijkheid. Het VN-verdrag heeft wel een stimulerende rol gehad; sinds de ratificatie lijkt de bewustwording te zijn gegroeid. Het VN-verdrag is daarom een goede aanjager voor het vergroten van aandacht voor mensen met een beperking, maar een werkwijze waarop dit het beste gedaan kan worden ontbreekt nog. Overigens lijken de plannen en activiteiten uit de documenten niet precies overeen te komen met de activiteiten uit de interviews. Dit kan komen doordat bepaalde activiteiten belangrijker zijn voor een respondent en daardoor tijdens het interview alleen in iemands gedachten op kwamen. Ook kan het zijn dat de activiteiten wel in de documenten staan, maar in de praktijk niet worden uitgevoerd.

Bij het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking zijn zowel belemmeringen als successen ervaren door de respondenten. Een zevental belemmeringen zijn gevonden in dit onderzoek. Met name de onwetendheid over wat er speelt bij betrokken partijen en bij andere gemeenten was opvallend. Mensen zijn niet op de hoogte van elkaar, terwijl dit juist kan helpen bij het effectief vergroten van de toegankelijkheid van

sport voor mensen met een beperking. Hoewel alle gesproken partijen een belangrijke rol vervullen binnen het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking, lijkt nog geen integrale aanpak te bestaan. Een voorbeeld is de onduidelijkheid tussen de gemeenten en de doelgroep wat betreft de sporthulpmiddelaanvragen bij de Wmo. Er zijn weinig aanvragen per jaar, en de vraag is of dat ligt aan een gebrek aan de behoefte van mensen met een beperking om te gaan sporten, of aan een matige informatieverstrekking over de mogelijkheden bij de Wmo. Het vraagt om inzicht in de behoeften van mensen met een beperking. De momenten dat ervaringsdeskundigen worden betrokken bij gemeentelijke activiteiten worden door de respondenten dan ook bestempeld als een succes voor het vergroten van de toegankelijkheid. Door de input van deze ervaringsdeskundigen kunnen de blinde vlekken van ambtenaren zonder een beperking verminderd worden. Sportconsulenten die dicht bij de inwoners met een beperking staan zijn ook een succes, omdat zij in contact staan met zowel de mensen met een beperking als de gemeente.

Hoewel gemeenten zich kunnen inzetten voor het verbeteren van de omgevingsfactoren om belemmeringen weg te nemen zoals het model van het menselijk functioneren laat zien, gaat het ook om de persoonlijke factoren van mensen met een beperking (RIVM, 2002). Gemeenten kunnen niet voor mensen met een beperking invullen wat de beste vorm van gelijkwaardig meedoen is. Zo betekent toegankelijkheid bevorderen niet per definitie dat mensen met een beperking samen met valide mensen willen sporten; het gaat om de behoefte van mensen met een beperking waarbij volledige toegankelijkheid meer gaat om een vrije keuze. Hoewel een verschuiving heeft plaats gevonden van het medisch naar het sociale model, waarbij steeds meer wordt ingezien dat de samenleving belemmeringen opwerpt die weggenomen kunnen worden, is het nog niet vanzelfsprekend dat mensen met een beperking gewoon mee kunnen doen. Het valide lichaam lijkt, ook in de sport, nog steeds de norm. Dit betekent dat het begrip 'ableism' van Coakley en Pike (2014) nog steeds lijkt te bestaan, ook al wordt gewerkt aan het verbeteren van de vanzelfsprekendheid. Er is sprake van een wisselwerking, waarbij gemeenten en mensen met een beperking elkaar nodig hebben om toe te werken naar toegankelijke sport voor mensen met een beperking. Dit is een ontwikkeling die tijd nodig heeft, omdat het ook gaat om een verschuiving in het denken van alle inwoners van de stad dat mensen met een beperking ook volwaardige burgers zijn.

8.2 Limitaties en vervolgonderzoek

Het onderzoek heeft te maken met enkele limitaties. Het gebruik van een sneeuwbalmethode voor het spreken van de respondenten is een eerste limitatie. Deze methode heeft ervoor gezorgd dat niet met zekerheid te zeggen valt dat alle mensen die betrokken zijn bij het onderwerp gesproken zijn. Het was afhankelijk van de contacten binnen de gemeenten welke mensen werden aangedragen bij een andere afdeling. Hoewel algemene patronen zijn gevonden in de perspectieven van de respondenten, hadden andere respondenten andere activiteiten kunnen benoemen. Een uitgebreider onderzoek waarbij met zekerheid gesteld kan worden dat alle mensen zijn gesproken die bezig zijn met het onderwerp over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking is betrouwbaarder, omdat dan waarschijnlijk theoretische verzadiging was ontstaan. Een tweede limitatie door het gebruik van de sneeuwbalmethode is dat respondenten sociaal wenselijke antwoorden kunnen geven, omdat ze van elkaar weten wie binnen de gemeente meewerken aan het onderzoek.

Verder hebben enkele aspecten tijdens het interview limitaties veroorzaakt. Zo is niet naar de achtergrond van de respondenten gevraagd, terwijl bestaande kennis en ervaringen invloed kunnen hebben op de perspectieven van de respondenten (Spillane et al., 2002). Dat is voor dit onderzoek bewust achterwege gelaten, omdat het zou zorgen voor langer durende interviews terwijl het al een breed opgezet onderzoek is. In vervolgonderzoek zou dit wel meegenomen kunnen worden. Daarnaast kan de onderzoeker invloed hebben gehad op de antwoorden van de respondenten. Ten eerste is voorafgaand aan het interview een introductie gegeven over het onderwerp van het onderzoek om vervolgens een afspraak voor het interview in te plannen. Tijdens het interview kwam naar voren dat respondenten zich soms in het onderwerp hadden verdiept voor het interview, wat de antwoorden op de vragen kan veranderen. Aandacht voor het onderwerp werd in deze gevallen wel als positief ervaren. Daarnaast is niet doorgevraagd naar specifieke activiteiten per gemeente. Mogelijk waren andere activiteiten naar voren gekomen door hier specifiek over door te vragen. Toch is het mogelijk om een beeld te schetsen van wat binnen elke gemeente speelt. De brede vragen en vrijheid om te spreken over wat belangrijk is voor de respondenten geeft inzicht in het perspectief op de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking bij gemeenten en aan welke activiteiten wordt gedacht zonder veel sturing van de onderzoeker.

Naar aanleiding van dit onderzoek zijn enkele ideeën voor vervolgonderzoek opgesteld. Verder onderzoek naar de rol van gemeenten bij de toegankelijkheid van sport vanuit het perspectief van mensen met een beperking helpt om inzicht te geven in de belemmeringen en successen die door de doelgroep zelf worden ervaren bij gemeenten.

Wegens een gebrek aan tijd was het niet mogelijk om meer mensen met een beperking te interviewen over hun ervaringen met de gemeente omtrent de toegankelijkheid van sport. Verder is in het onderzoek alleen gefocust op vier koplopergemeenten. In Nederland zijn 355 gemeenten, waarvan 25 gemeenten zogenoemde koplopergemeenten zijn die zich bezighouden met toegankelijkheid van de samenleving voor mensen met een beperking. In vervolgonderzoek zou een grote variatie aan gemeenten onderzocht kunnen worden, zodat een uitspraak gedaan kan worden over de invulling van het VN-verdrag over sport bij gemeenten in heel Nederland.

8.3 Conclusie

Het VN-verdrag Handicap is met name een stimulans geweest voor de bewustwording over het feit dat mensen met een beperking ook volwaardig moeten kunnen meedoen in de samenleving. De doelgroep waar vanuit de gemeenten aan wordt gedacht lijkt steeds breder te worden; er wordt gedacht aan mensen met een lichamelijke en verstandelijke beperking, en aan mensen met gedragsproblematiek. Daarnaast voelen gemeenten zich verantwoordelijk voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking. Gemeenten waren al voor de ratificatie van het VN-verdrag actief in het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking; het is niet zo dat voor de ratificatie van het verdrag geen aandacht was voor mensen met een beperking. Uit het onderzoek komt naar voren dat bij toegankelijke sport voor mensen met een beperking eerst wordt gedacht aan fysieke en sociale toegankelijkheid, en daarna aan de financiële en informatietoegankelijkheid. Toch voeren gemeenten op alle vier de vormen van toegankelijkheid activiteiten uit. Al met al kan gesteld worden dat gemeenten werken aan het implementeren van het VN-verdrag en daarmee het vergroten van de gelijke participatie in sport voor mensen met een beperking. Toch is gelijkwaardige sportparticipatie voor mensen met een beperking nog geen vanzelfsprekendheid, maar er kan wel gesproken worden van een ontwikkeling met een lange adem.

9. Beleidsaanbevelingen

In dit hoofdstuk worden naar aanleiding van de resultaten uit het onderzoek enkele beleidsaanbevelingen gedaan. Met deze aanbevelingen wordt een antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag:

- ‘Hoe kunnen gemeenten in Nederland beter invulling geven aan het VN-verdrag Handicap omtrent de toegankelijkheid van sport?’

9.1 Inzetten op bewustwording

Een belangrijk element van het VN-verdrag Handicap is dat de participatie in de samenleving voor mensen met een beperking vanzelfsprekend moet worden. De ratificatie van het verdrag heeft ervoor gezorgd dat het een verplichting is om mensen met een beperking gelijkwaardig mee te laten participeren in sport. Toch is het nog niet voor iedereen vanzelfsprekend dat mensen met een beperking mee kunnen doen. De bewustwording over mensen met een beperking kan verbeterd worden door het vergroten van de betrokkenheid van mensen met een beperking bij het ontwikkelen en uitvoeren van activiteiten. Een voorbeeld is het betrekken van mensen met een beperking bij het schouwen van sportaccommodaties, zoals in alle vier de onderzochte gemeenten wordt gedaan. Dit geeft inzicht in welke belemmeringen in de praktijk worden ervaren. Ook kan deze input van de ervaringsdeskundigen ervoor zorgen dat de blinde vlekken van ambtenaren aan het licht worden gebracht. Het ontvangen van input kan gedaan worden door een laagdrempelig aanspreekpunt te creëren bij de gemeente, waar mensen gemakkelijk opmerkingen kwijt kunnen. Ook kan input ontvangen worden door middel van een behoeftenonderzoek, om meer inzicht te krijgen in de wensen en voorkeuren van mensen met een beperking. Zo kunnen gemeenten gebruik maken van een toolbox die door het Mulier instituut is ontwikkeld, waarmee behoeften van mensen met een beperking in kaart gebracht kunnen worden.

Naast de input van mensen met een beperking kan de bewustwording over mensen met een beperking ook vergroot worden door een beperking zelf te ervaren. Een voorbeeld hiervan is het geven van een workshop aan collega's bij de gemeente intern, zoals wordt gedaan in de gemeente Breda en Rotterdam: in deze workshop ervaren mensen hoe het is om een beperking te hebben, door bijvoorbeeld een dag in een rolstoel te zitten of een geblindeerde bril op te zetten. Door deze ervaring kan meer begrip ontstaan voor de doelgroep. Op deze manier wordt iedereen in de gemeente aan het denken gezet over de toegankelijkheid van de samenleving voor mensen met een beperking. Gemeenten kunnen naast het inzetten op de

bewustwording intern, ook inzetten op het vergroten van de bewustwording bij sportaanbieders door de workshops op verschillende sportlocaties aan te bieden.

Als laatste kunnen mensen met een beperking zelf ook meer bewust worden gemaakt van de regelingen die al bestaan bij de gemeente. Een voorbeeld is betere informatieverstrekking over het aangepast sportaanbod en over het bestaan van een consulent aangepast sporten. Dit is nu niet altijd makkelijk vindbaar. Een moeilijkheid hierbij is wel dat de sportconsulenten bij meer aanvragen ook meer mensen moeten helpen binnen dezelfde tijd. Toch wordt verwacht dat betere informatieverstrekking ervoor kan zorgen dat mensen met een beperking beter hun eigen weg kunnen vinden in de zoektocht naar een passende sport.

9.2 Een integrale aanpak

De integrale aanpak tussen alle betrokken partijen wat betreft sport voor mensen met een beperking kan verbeterd worden. Op dit moment zijn de verschillende partijen die te maken hebben met sport voor mensen met een beperking niet altijd op de hoogte van wat bij andere partijen speelt. Kennis over alle aspecten waar mensen met een beperking mee te maken hebben kan zorgen voor een versneld proces in het vinden van passend sportaanbod voor mensen met een beperking. Ten eerste zouden professionals die in contact staan met de doelgroep goed op de hoogte moeten zijn van alle regelingen bij de gemeente, zoals het aanvragen van sporthulpmiddelen. Voorbeelden van professionals zijn huisartsen, sportconsulenten, revalidatieartsen en verpleegkundigen. Gemeenten zouden bijeenkomsten kunnen organiseren om alle betrokken partijen binnen de gemeente bij elkaar te brengen en te informeren. Binnen de gemeente kan aansluiting gevonden worden bij bestaande regelingen. Een voorbeeld is het creëren van financiële ondersteuning vanuit het armoedebeleid naast de financiële ondersteuning vanuit het Jeugdsportfonds. Zo is de gemeente Leiden bezig met een minimabeleid om sport ook voor volwassenen financieel toegankelijk te maken. Wanneer hier een verbinding gevonden wordt, kunnen de afdelingen van elkaar leren waardoor een grotere groep mensen financiële ondersteuning krijgt.

9.3 Kennisdeling

Gemeenten mogen zelf een invulling geven aan de implementatie van het VN-verdrag. Dit zorgt ervoor dat in elke gemeente andere activiteiten en methoden worden gehanteerd om de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking te vergroten. Kennisdeling over de aanpak voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport kan ervoor zorgen dat ervaringen worden uitgewisseld, zoals goede voorbeelden en belemmeringen waar andere gemeenten van

kunnen leren. Hier zou de Vereniging van Sport en Gemeenten (hierna: VSG) een rol in kunnen spelen. De landelijke VSG-organisatie is opgedeeld in VSG-regio's. Door bijvoorbeeld regiobijeenkomsten te organiseren over de ratificatie en implementatie van het VN-verdrag rondom sport kan de kennis over werkmethoden bij verschillende gemeenten uitgewisseld worden. Op deze manier kunnen gemeenten van elkaar leren en hoeft niet iedereen opnieuw het wiel uit te vinden. Hierbij gaat het niet om het gebruik van dezelfde werkmethode bij alle gemeenten om de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking te vergroten, maar om het kijken naar methoden die passen bij de eigen gemeente.

9.4 Actiematig werken en doelen stellen

Het VN-verdrag Handicap mag geleidelijk door gemeenten geïmplementeerd worden. Dit niet-dwingende karakter van het verdrag, want er mag een lange tijd gedaan worden over de implementatie, kan zorgen voor minder concrete acties. Hoewel de bewustwording over het meedoen van mensen met een beperking groter lijkt te worden, zijn niet veel activiteiten nieuw sinds de implementatie. De handvatten die gemeenten hebben gekregen zijn afkomstig van de toolbox van de Alliantie VN-verdrag en VNG voor het maken van een Lokale Inclusie Agenda. Toch ligt nog niet bij elke gemeente een plan van aanpak klaar voor het vergroten van de toegankelijkheid. Het ministerie van VWS kan gemeenten ondersteuning geven in het actiegericht werken door concrete doelen te stellen. In plaats van een geleidelijke implementatie van het VN-verdrag, zouden concrete doelen gesteld kunnen worden per vorm van toegankelijkheid. Op deze manier wordt het voor gemeenten concreter waaraan ze moeten denken bij het vergroten van de toegankelijkheid van sport (fysieke, sociale, financiële en informatietoegankelijkheid) en krijgen ze meer begeleiding in hoe het vergroten hiervan aangepakt kan worden. Een voorbeeld is het vierjarige plan van aanpak voor het verbeteren van alle gemeentelijke sportaccommodaties in Breda. Dit is een concreet plan wat in vier jaar behaald moet worden. Het beleid wordt op deze manier omgezet naar concreet en actiegericht beleid. Daarnaast kan ook de VSG hierin een rol spelen. In een regionaal samenwerkingsverband zouden gemeenten met elkaar in overleg kunnen gaan over welke haalbare doelen gesteld kunnen worden voor de gemeenten.

Referentielijst

- Blauwet, C., Sudhakar, S., Doherty, A. L., Garshick, E., Zafonte, R., & Morse, L. R. (2013). Participation in organized sports is positively associated with employment in adults with spinal cord injury. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 92(5), 393-401. doi:10.1097/PHM.0b013e3182876a5f
- Breedveld, K., De Jong, M., & Stuij, M. (2008). Monitor/evaluatie sportbeleid ministerie van VWS: tussenrapportage 2008. Mulier Instituut.
- CBS. (2018). Duurzame ontwikkelingsdoelen: de stand voor Nederland. Geraadpleegd op 7 maart 2019, van https://www.cbs.nl/-/media/_pdf/2018/10/sustainable-development-goals-2018-web.pdf
- Chong, D., & Druckman, J. N. (2007). Framing theory. *Annual Review of Political Science*, 10, 103-126. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.10.072805.103054>
- Coakley, J. & Pike, E. (2014). Sports in society: Issues and controversies. *London: McGrawHill*.
- Darcy, S., Lock, D., & Taylor, T. (2017). Enabling inclusive sport participation: Effects of disability and support needs on constraints to sport participation. *Leisure Sciences*, 39(1), 20-41. <https://doi.org/10.1080/01490400.2016.1151842>
- Dewulf, A., Gray, B., Putnam, L., Lewicki, R., Aarts, N., Bouwen, R., & Van Woerkum, C. (2009). Disentangling approaches to framing in conflict and negotiation research: A meta-paradigmatic perspective. *Human relations*, 62(2), 155-193. <https://doi.org/10.1177/0018726708100356>
- Dollee, E. (2017). *Sportaanbieders doen een deur open* (Proefschrift, Universiteit Utrecht).
- Fitzgerald, H. (2012). Paralympic athletes and “knowing disability”. *International Journal of Disability, Development and Education*, 59(3), 243-255. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2012.697721>
- GewoonGelijk. (z.d.). VN-verdrag Handicap. Geraadpleegd op 4 februari 2019, van <https://gewoongelijk.nl/vn-verdrag/geschiedenis/>
- Hoekman, R. H. A. (2018). *Sport policy, sport facilities and sport participation: A socio-ecological approach* (Dissertatie).
- Ieder(in). (2019). Handreiking Lokale Inclusie Agenda klaar voor gebruik. Geraadpleegd op 5 februari 2019, van <https://iederin.nl/nieuws/18423/handreiking-lokale-inclusie-agenda-klaar-voor-gebruik/>

- Jaarsma, E. A., Dekker, R., Koopmans, S. A., Dijkstra, P. U., & Geertzen, J. H. (2014). Barriers to and facilitators of sports participation in people with visual impairments. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 31(3), 240-264.
<https://doi.org/10.1123/apaq.2013-0119>
- Le Clair, J. M. (2011). Global organizational change in sport and the shifting meaning of disability. *Sport in society*, 14(9), 1072-1093.
<https://doi.org/10.1080/17430437.2011.614765>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2014). Kamerbrief Hoofdlijnen gehandicaptensportbeleid. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2016). VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Geraadpleegd op 7 februari 2019, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2016/12/23/vn-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2018). Nationaal Sportakkoord - Sport verenigt Nederland. Geraadpleegd op 7 februari 2019, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/06/26/nationaal-sportakkoord-sport-verenigt-nederland>
- Misener, L., & Darcy, S. (2014). Managing disability sport: From athletes with disabilities to inclusive organisational perspectives. *Sport Management Review*, 17(1), 1-7.
<https://doi.org/10.1016/j.smr.2013.12.003>
- Mulier Instituut & Kenniscentrum Sport. (2017). Factsheet Sport en bewegen voor mensen met een verstandelijke beperking.
- Purdue, E.J. & Howe, P.D. (2012). Empower, inspire, achieve: (dis)empowerment and the Paralympic Games. *Disability & Society*, 27(7), 903-916.
<https://doi.org/10.1080/09687599.2012.695576>
- Reitsma, M., Van Stam, W., & Van Lindert, C. (2018). Gehandicaptensportbeleid in gemeenten. *Mulier Instituut*.
- RIVM. (2002). De ICF: een classificatie voor het beschrijven van het functioneren van mensen inclusief factoren die op dat functioneren van invloed zijn.
- RIVM. (2018). Sportdeelname wekelijks. Geraadpleegd op 10 april 2019, van <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks>

- Sahlin, K. B., & Lexell, J. (2015). Impact of organized sports on activity, participation, and quality of life in people with neurologic disabilities. *PM&R*, 7(10), 1081-1088.
<https://doi.org/10.1016/j.pmrj.2015.03.019>
- Spillane, J. P., Reiser, B. J., & Reimer, T. (2002). Policy implementation and cognition: Reframing and refocusing implementation research. *Review of educational research*, 72(3), 387-431. <https://doi.org/10.3102/00346543072003387>
- Stephens, C., Neil, R., & Smith, P. (2012). The perceived benefits and barriers of sport in spinal cord injured individuals: a qualitative study. *Disability and rehabilitation*, 34(24), 2061-2070. <https://doi.org/10.3109/09638288.2012.669020>
- Tasiemski, T., Kennedy, P., Gardner, B.P., & Taylor, N. (2005). The association of sports and physical recreation with life satisfaction in a community sample of people with spinal cord injuries. *Neuro Rehabilitation*, 20(4), 253-265.
- Van Aller, H. (2014). Richtlijnen toegankelijkheid indoor sportaccommodaties. Bunnik: Stichting Onbeperkt Sportief.
- Van den Bercken-Boonacker, S., Van Boekel, M., Briels, S., Leidorf, K., Makkink, S., Mateman, H., & Versluis, E. (2019). Organiseer ervaringsdeskundigheid. *VNG & Movisie*.
- Van Impelen, J. (2016). *Volwaardig meedoen in de maatschappij, begint met volwaardige toegang* (Proefschrift, Universiteit Utrecht).
- Von Heijden, A., Van den Dool, R., Van Lindert, C., & Breedveld, K. (2013). (On)beperkt sportief 2013: monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap. *Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media*.
- VNG. (z.d.). Handreiking Lokale Inclusie Agenda. Geraadpleegd op 5 februari 2019, van <https://vng.nl/handreiking-lokale-inclusie-agenda>
- VNG. (2018). VN-Verdrag Handicap: Wat betekent het VN-Verdrag voor gemeenten? Geraadpleegd op 20 februari 2019, van https://vng.nl/files/vng/pagina_attachments/2016/vn-verdrag-handicap_20180227.pdf
- Wuyts, B. (2010). Beeldvorming en participatie van mensen met een handicap: een historisch perspectief in de West-Europese samenleving. *Ethiek & Maatschappij*, 13(4), 7-28.

Bijlage A – Vragenlijst

Algemeen

Naam:

- ...

Organisatie: Gemeente ...

Datum: ... - ... - 2019

Interviewer: Miranda

1. Wat is uw functie binnen de gemeente?

Beeldvorming

2. Waar denkt u aan bij mensen met een beperking?
 - Welke groepen vallen hier bijvoorbeeld onder?
 - Invloed van VN-verdrag?
3. Waar denkt u aan bij de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking?
 - Alleen fysiek of ook financieel/sociaal/vindbaarheid? Waar denkt u daarbij aan?
 - Invloed van VN-verdrag?
4. In hoeverre vindt u dat de gemeente verantwoordelijk is voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking?
 - In hoeverre vindt u dat mensen met een beperking zelf verantwoordelijk zijn voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport?
 - In hoeverre is er een samenwerking tussen de gemeente en mensen met een beperking?

Activiteiten

5. Welke activiteiten worden er binnen de gemeente uitgevoerd voor het verbeteren van de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking?
 - Wat is de invloed van het VN-verdrag op de activiteiten?
 - Welke activiteiten werden al uitgevoerd?
 - Wat wordt er nu extra gedaan?
 - Zijn er doelstellingen? Zo ja, welke?

- Invloed van landelijk beleid?
- In hoeverre wordt de doelgroep betrokken bij besluitvormingsprocessen?
- Hoe worden de activiteiten geborgd zodat het in de toekomst blijft voortbestaan?

Uitvoering

6. In hoeverre vindt er samenwerking plaats tussen ambtenaren van verschillende gemeenten/organisaties over toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking? Met wie?
7. In hoeverre bestaat er binnen de gemeente een integraal plan, zoals de Lokale Inclusie Agenda?
8. Wat zijn de succesfactoren voor het vergroten van de toegankelijkheid binnen de gemeente voor mensen met een beperking? Voor ontwikkelen van beleid en effectieve implementatie.
9. Wat zijn de belemmeringen voor het vergroten van de toegankelijkheid binnen de gemeente voor mensen met een beperking? Voor ontwikkelen van beleid en effectieve implementatie.
10. Hoe vindt u dat het met de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking gesteld is binnen de gemeente?

Tot slot

11. Wat kan er volgens u verbeterd worden om de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking te vergroten?
12. Wat zouden andere gemeenten van uw gemeente kunnen leren? Goede voorbeelden?
13. Zijn er onderwerpen onbesproken gebleven tijdens dit interview die wel van belang zijn?
14. Welke personen binnen de gemeente zijn belangrijk om te spreken voor dit onderzoek?
15. In welke documenten staat het beleid, en zou ik deze documenten mogen bekijken?

Bijlage B – Consentformulier

Toestemming deelname onderzoek Universiteit Utrecht, afdeling Sociologie

Dit onderzoek gaat over de toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking.

Dit onderzoek is onderdeel van mijn masterscriptie voor de opleiding Sociologie van de Universiteit Utrecht en wordt uitgevoerd in samenwerking met Mulier Instituut, waar ik stage loop.

Ik waardeer uw bijdrage aan het onderzoek zeer en beloof zorgvuldig om te gaan met uw tijd en informatie. Ik wil u daarom vragen te bevestigen dat u kennis heeft genomen van de onderstaande informatie en instemt met deelname aan het interview.

- ✓ Mijn deelname aan dit interview is vrijwillig.
- ✓ De interviewer heeft mij duidelijk uitgelegd wat het doel is van dit onderzoek.
- ✓ De interviewer heeft mij duidelijk uitgelegd wat er in dit interview gaat gebeuren en hoe hij/zij de uitkomsten daarvan gaat gebruiken.
- ✓ Ik geef WEL / GEEN [doorhalen wat niet van toepassing] toestemming om dit interview op te nemen.
- ✓ Ik weet dat het verslag en de opname van dit interview vertrouwelijk zullen worden behandeld en dat niemand, behalve de interviewer, die in verband kunnen brengen met mijn naam. (Dit formulier wordt daarom ook los van het verslag bewaard.)
- ✓ Ik heb een exemplaar van dit formulier ontvangen om mee te nemen.

Mocht u nog vragen hebben over het onderzoek, dan kunt u contact opnemen met Miranda van Herwijnen (m.m.vanherwijnen@students.uu.nl)

Bijlage C – Activiteiten en beleidsplannen uit de beleidsdocumenten

	Gemeente Breda	Gemeente Utrecht	Gemeente Rotterdam	Gemeente Leiden
Sociaal	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bewustwording ▪ Side-evenementen ▪ Talentontwikkeling bij mensen met een beperking om breedtesport te stimuleren 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budget voor het oplossen van knelpunten in sociale toegankelijkheid ▪ Inzetten op sportprofessionals ▪ Vergroten sportaanbod 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ondersteuning van verenigingen om aangepast sportaanbod op te zetten ▪ Kijken naar wensen en behoeften qua sport bij speciaal onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opzetten van breed sportaanbod door sportconsulent ▪ Mensen stimuleren om te sporten
Fysiek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Toegankelijkheid-scans ▪ Realiseren van aanpassingen aan sportaccommodaties ▪ Aanpak vervoersprobleem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Beter toegankelijke sportaccommodaties ▪ Inventarisatie SOLGU ▪ Utrecht Standaard Toegankelijk voor gemeentelijke gebouwen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verbeteren van de kwaliteit van sportaccommodaties door een financiële aanvulling 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kwalitatief goede sportvoorzieningen ▪ Bereikbaarheid van de sportaccommodatie vergroten door consulent
Financieel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uitleendepot sportmaterialen ▪ Jeugdsportfonds 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Betaalbaar sportaanbod 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1/3-regeling voor verenigingen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Minimabeleid ▪ Jeugdsportfonds
Informatie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sportloket aangepast sporten West-Brabant voor advisering en begeleiding 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zichtbaar aanbod via een speciale website ▪ Beweegmaatjes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Servicepunt Rotterdam Sport op Maat voor vragen over passend sportaanbod ▪ Individuele begeleiding naar passend sportaanbod 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Effectieve afhandeling van vragen en meldingen bij de beheerafdeling ▪ Sportconsulent voor informatie en begeleiding
Overige	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Samenwerking met belanghebbenden en hun organisaties ▪ Regionale samenwerking 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kennisuitwisseling ▪ Sport op Maat ondersteunen ▪ Plan van aanpak VN-verdrag 		

Bijlage D – Activiteiten in gemeenten uit interviews

Gemeente Breda

- Betrokkenheid van mensen met een beperking
- Breda Actief: mensen stimuleren en activeren om te sporten
- Breda pas
- Bredase Agenda Toegankelijkheid
- Diabetes challenge
- Fietsgilde
- G-voetbalteam
- Kindersportdag
- Plan van aanpak voor aanpassingen sportaccommodaties
- Platform Breda voor Iedereen
- Rolstoeltraining
- Samenwerking provincie
- Schouw sportaccommodaties
- Special Heroes programma
- Sporthulpmiddelen lenen
- Sportloket
- Stichting BAS (Stichting Bredase Aangepaste Sport)
- Tribune voor blinden en slechtzienden
- Uniek Sporten
- Workshop om beperking te ervaren

Gemeente Utrecht

- Advies SOLGU
- Begrijpelijker maken brieven
- Betrekken mensen met een beperking
- Beweegmaatjes
- Buurtsportcoach
- Hardloopmaatjes
- Lokale Inclusie Agenda/Agenda 22
- Netwerk Sport op Maat
- Ov-maatjes
- Samenwerkingsverband U-16
- Sportconsulent
- Sportclubadvies
- Stimuleringsregeling
- Subsidieregeling
- U-pas
- Vergroten toegankelijkheid sportaccommodaties
- Website SportstadUtrecht voor aangepast sportaanbod
- Zichtbaarheid vergroten met evenementen

Gemeente Rotterdam

- Advies SportSupport
- Advies VGR
- Bekostiging sport voor jongeren
- Extra aanpassingen door overig budget
- Filmpjes Open Rotterdam
- Hacketon
- Jeugdportfonds
- Lokale Agenda Toegankelijkheid
- Project Lekker Fit!
- Project Rotterdam Onbeperkt!
- Project toegankelijke sportaccommodaties
- Schouwen van sportaccommodaties
- Sportconsulent
- Sport op Maat
- Stimuleringsregeling sportaanbieders
- Vergroten zichtbaarheid door side-evenementen
- VGR vignette

Gemeente Leiden

- Betrekken ervaringsdeskundigen
- Hulp studenten voor werving sportleden
- Inclusieve rolstoelrugby
- Jeugdportfonds
- Keurmerk VTV
- Lokale Inclusie Agenda
- Loket
- Nieuwe gebouwen toegankelijk
- Prikkelarme evenementen
- Sportconsulent
- Sportstimuleringsregeling
- Uniek Sporten
- Verkiezingen toegankelijk maken
- VN-ambassadeurs

Bijlage E – Codeboom

Codes

Beleidsplannen en activiteiten Breda
Beleid Breda
Borging
Borging door het onder de aandacht te brengen
Bredase Agenda Toegankelijkheid
Coalitieakkoord
Doelstellingen provincie Noord-Brabant
Investeringsregeling buitensport
Invloed op beleid
Koplopergemeente
Landelijk beleid is vaag
Lokale Inclusie Agenda
Normaal als het kan, speciaal als het moet
Platform als netwerkorganisatie
Sportvisie en uitvoeringsprogramma
Thematafels
Toegankelijkheidsfonds
Verordening
Functies
Beleidsmedewerker sport en algemene toegankelijkheid
Coördinator aangepast sporten
Vastgoedbeheer
Inzicht van en in mensen met een beperking
Betrekken mensen met een beperking
Team van mensen met een beperking voor advies
Workshop om beperking te ervaren
Samenwerking
Bas van Goor stichting
Breda Actief uitvoerende organisatie
Breda Gelijk
Gemeente Breda adviseren
Platform toegankelijkheid
Regiodag Wmo
Regionale samenwerking
Samenwerking met gemeente Breda
Samenwerking met provincie
Stichting Breda aangepast sporten
Uniek Sporten
Zet
Voorbeelden van activiteiten
Agenda toegankelijke stad
Blindentribune
Breda pas
Deeltaxi
Diabetes challenge
Doel mensen helpen staat voorop
Er was al aandacht voor toegankelijkheid
Europese prijs voor toegankelijkheid
Fietsgilde
G-voetbalteam
Hoeveelheid aanvragen sporthulpmiddelen
Kijken naar vervoer
Kinderen jong kennis laten maken met aangepast sporten

Kindersportdag
Laagdrempelig sporten en bewegen
Maatwerk Wmo
Mensen stimuleren en activeren om te gaan sporten
Mobiliteitsconsulente
Opzetten sportaanbod
Plan van aanpak voor toegankelijke sportaccommodaties
Rolstoeltraining
Schouw sportaccommodaties
Special Heroes programma
Sportaanbod vergroten
Sporthulpmiddelen lenen
Sportloket voor begeleiding en match vraag en aanbod
Taartenactie voor vergroten bewustwording bij ondernemers
Vergroten bewustwording
Vergroten gelijkheid
Vergroten rol huisartsen
Vergroten sociale toegankelijkheid bij verenigingen
Vergroten toegankelijkheid evenementen
Vergroten toegankelijkheid sportaccommodaties
Vergroten vindbaarheid
Weinig aanvragen Wmo
Beleidsplannen en activiteiten Leiden
Beleid Leiden
Beleidsakkoord
Borging
Contact met consultants buiten de gemeente Leiden
Contact met omliggende gemeenten
Gebaseerd op landelijk beleid
Gebaseerd op onderzoeken
Handboek ruimte
Indirecte invloed gehandicaptenplatform Leiden
Lokale inclusie agenda
Opdracht van gemeente voor sportconsulent
Programma van eisen
Richtlijnen sportaccommodaties
Sport en gezondheidsbeleid
Functies
Accountmanager sportaccommodaties
Bijzondere afspraken met verenigingen
Ambtenaar implementatie VN-verdrag
Aanjaag en adviesfunctie
Inzicht van en in mensen met een beperking
Aanpassingen sportaccommodaties op basis van maatwerk
Betrekken ervaringsdeskundigen
Bewustwording creëren
Samenwerking
Aandacht vanuit vereniging afhankelijk van actieve leden
Gehandicaptenplatform Leiden
Koplopergemeente
Meer aandacht vanuit sportverenigingen
Samenwerking met gemeente Leiden
Uitleg Wmo beleidsmedewerker
Vanuit vereniging worden hulpmiddelen aangeschaft
Sportconsulent
Aangepast sporten gaat over grenzen heen
Input vanuit sportconsulent
Keurmerk VTV

Sportconsulent als intermediair tussen mensen met een beperking en sportverenigingen
Sportconsulent maakt drempel lager
VTV
Subsidieregelingen
Jeugdsportfonds
Sportstimuleringsregeling
Voorbeelden van activiteiten
Hulp studenten voor werving leden
Inclusieve rolstoelrugby
Loket
Nieuwe gebouwen worden toegankelijk
Prikkelarme evenementen
Regiotaxi
Sporthulpmiddelen
Uniek Sporten
Verkiezingen toegankelijk
VN-ambassadeurs
Beleidsplannen en activiteiten Rotterdam
Beleid Rotterdam
Belangenbehartiger Vereniging van Gehandicaptenorganisaties Rotterdam
Er wordt rekening gehouden met alle beperkingen vanuit VGR
Groei van empathisch vermogen door aangepast sporten
Grootte VGR
Initiatief van lid VGR
Klacht eindigt in rechtszaak
Kritische blik VGR
Toegankelijkheidscertificaat accommodaties
Borging in beleid
Doelstelling Rotterdam Onbeperkt!
Doelstelling sport gemeente Rotterdam
Geen regionaal akkoord Rotterdam
Geen samenwerking vanuit VGR met gemeente
Inclusief beleid
Koplopergemeenten
Koplopergemeenten forum VNG
Landelijk beleid Wmo
Lokale Inclusie Agenda
Mislukte poging tot opzetten van samenwerking vanuit VGR
Richtlijnen accommodaties Rotterdam
Gemeente Rotterdam houdt zich aan de richtlijnen indoor sportaccommodaties
Lijst van benodigde aanpassingen
Richtlijnen toegankelijke sportaccommodatie
Rotterdamse richtlijnen voor sportaccommodaties zijn landelijk geworden
Sport op Maat als netwerkorganisatie
Uitleg project toegankelijke sportaccommodaties
Maatwerk aanpassingen sportaccommodaties
Werking sporthulpmiddelaanvraag
Werking vervoer
Werkinstructies Wmo
Proces van Wmo aanvraag Rotterdam
Functies
Functie sportbeleidsambtenaar
Aanleiding tot actie door VN-verdrag
Huidige VGR is adviesbureau
Uitleg functie binnen project Rotterdam Onbeperkt!
Uitleg functie projectmanager stadsontwikkeling
Uitleg functie projectmedewerker maatschappelijke ontwikkeling
Uitleg functie Wmo

Uitleg functie Wmo manager
Sportconsulent
Matchen van mensen met een beperking met juist aangepast sportaanbod
Sportverenigingen
Behoeften sportverenigingen
Geen samenwerking met sportverenigingen
Naast project van gemeentelijke accommodaties ook adviezen voor verenigingen
SportSupport verenigingsondersteuning
Voorbeelden van activiteiten
Aanbod aangepast sporten
Aanpak verbetering sportaccommodaties stap voor stap
Advies SportSupport
Advies van VGR
Bekostiging sport jongeren in Rotterdam
Bekostiging sport voor mensen met een beperking Rotterdam
Beoordelen toegankelijkheid parkeerplaatsen VGR
Beoordelen van toegankelijkheid openbaar vervoer
BredeRaad010
Evaluatie beleid
Evaluatie beleid op inclusiviteit
Extra aanpassingen door overig budget
Filmpjes Open Rotterdam
Fonds voor contributie vanuit de VGR
Hacketon
Meedoen met aangepast sporten
Mogelijkheid tot aanvraag collectief aanvullend vervoer
Project Lekker Fit!
Project toegankelijk010
Rotterdam Onbeperkt!
Project Rotterdam Onbeperkt door VN-verdrag
Schouwen sportaccommodaties
Toegankelijkheid sportaccommodaties toetsen
Schouwen van parkeergarages
Sportaanbod op website
Sportevenementen met koppeling naar paralympische sporten
Subsidie aanpassingen verenigingsaccommodaties
Taak gemeente vindbaarheid aangepast sporten
Verplaatsing tillift
VGR vignet
Voorbeeld aangepaste sport
Voorbeeld aanpassing sportaccommodatie
Voorbeeld tevreden sporter
Voorbeeld toegankelijke balie
Voorbeeld toegankelijke bar
Voorbeelden aangepast sportaanbod
Voorsprong door project
Voorzieningen buiten sportaccommodaties voor mensen met een beperking
Beleidsplannen en activiteiten Utrecht
Beleid Utrecht
Agenda 22
Algemene subsidieverordening
Ambities
Beleid gebaseerd op stadsgesprekken
Borging
Doel Wmo is participatie bevorderen
Doelgroep indirecte invloed op beleid
Enthousiaste wethouder
Handboek toegankelijkheid

Koplopergemeente
Landelijk beleid van invloed op lokaal beleid
Lokale inclusie agenda
Sportnota
Stuurgroep
Doelstelling stuurgroep
Subsidieregeling
Uitgangspunt
Utrecht Standaard Toegankelijk
Wethouder actief
Bezig met beeldvorming
Gedragsverandering
Functies
Beleidsadviseur Wmo
Beleidsmedewerker sport aanspreekpunt
Manager sport vastgoed
Projectleider VN-verdrag Handicap
Sportconsulent aangepast sporten
Matchen vraag en aanbod door sportconsulent
Uitleg proces sporthulpmiddelen
Proces sporthulpmiddel aanvraag
Weinig aanvragen Wmo
Samenwerking
Samenwerking met gemeente Utrecht
Samenwerkingsverband U16
SOLGU
SportUtrecht
Sportadvies + overdracht naar sportclub
Ook advies over financiën
Voorbeelden van activiteiten
Activiteiten revalidatiecentrum
Advies voor horecaondernemers
Begrijpelijker maken van brieven
Belemmeringen vanuit sportconsulent doorgeven aan partij die er iets mee kan
Betrekken van mensen met een beperking
Bewegmaatjes
Buurtsportcoach
Hardloopmaatjes
Individueel sporten
Maatwerk bij sporthulpmiddel verstrekking
Netwerk Sport op Maat
Ov-maatjes
Regiotaxi
Sport doet meer verenigingen
Sportclubadvies
Sporten en bewegen naar vermogen door sportconsulent
SportstadUtrecht voor (aangepast) sportaanbod
Stimuleringsregeling
Subsidieregelingen
Toegankelijkheid verkiezingen
U-pas
Vergroten aangepast sportaanbod
Vergroten toegankelijkheid sportaccommodaties
Vergroten veilig sportklimaat
Zichtbaarheid vergroten met evenementen
Belemmeringen
Aandacht voor mensen met een beperking persoonsafhankelijk
Afhankelijk van de persoon met de beperking of diegene zich laat horen

Afhankelijk van de sportvereniging
Afhankelijk van mensen die er iets mee willen doen
Sommige mensen met een beperking kunnen voor zichzelf opkomen
Aangepast sporten geen vanzelfsprekendheid
Aangepast sporten als onderdeel van het volledige sporten
Aangepast sporten is niet zichtbaar
Aanpassingen voor mensen met een beperking blijven voor sommige mensen bijzonder
Belang begrip voor mensen met een beperking
Bij sporten voor mensen met een beperking komt veel kijken
Er moet veel gebeuren om volledige acceptatie te creëren
Gebruikelijkheid aangepast sporten
Gebruikelijkheid mensen met een beperking
Gemakzucht bij aannemers
Het 'anders' denken nog niet ontwikkeld
Mensen met een beperking zijn ook normale mensen
Mensen moeten moeite doen en gapen je aan
Moeilijkheid van verandering in bejegening
Niet alleen kijken naar doorsnee toegankelijkheid
Ongeloof dat er sporters met een beperking erg goed zijn
Onwetendheid hoe om te gaan met mensen met een beperking
Onwetendheid wat te verbeteren voor mensen met een beperking
Te druk om bezig te zijn met mensen met een beperking
Weinig acceptatie van mensen met een beperking
Betrokkenheid mensen met een beperking lastig
Betrekken mensen met een beperking gebeurt te weinig
Betrokkenheid achterban lastig
De gemeente maakt het moeilijk
Regelen van Pgb voor begeleiding lang proces
Doelgroep sluit zich minder snel aan bij Breda Gelijk
Een beperking kost veel energie
Er wordt geluisterd naar mensen met een beperking, er wordt alleen nog weinig mee gedaan
Gebrek aan netwerk
Kip en ei verhaal
Kost veel energie om echt iets te bereiken
Mensen klagen niet, want er wordt niks mee gedaan
Mensen met een beperking denken zelf ook niet inclusief
Blinde vlek betrokken partijen
Aannemer denkt er anders over
Belemmeringen zijn niet zomaar aan te wijzen
Door alle bestaande regels bij vastgoed slipt er soms iets doorheen
Een beperking hoeft niet zo ervaren te worden
Gebrek aan kennis bij sportaanbieder over toegankelijkheid
Geen inzicht in hoeveel mensen met een beperking sporten
Geen klachten betekent niet dat het toegankelijk is
Mensen zonder beperking zijn snel tevreden over aanpassingen
Voorbeeld van fout bij aanpassing
Wandelmaatje wisselt op bepaalde grens
Geen informatietoegankelijkheid
Aanbod zichtbaar maken is lastig
Vindbaarheid sportaanbod een probleem
Vindbaarheid toegankelijke accommodaties slecht
Vindbaarheid toegankelijke sportaccommodaties
Zichtbaarheid aangepast sporten slecht
Geld grootste belemmering
Beleid voor mensen met een beperking wordt steeds slechter
Bezuinigingen gemeente
Bij 18 jaar val je in een gat
Decentralisatie zorgde voor minder geld voor mensen met een beperking

Door verdwijning fonds minder mensen met een beperking die sporten
Fonds contributie gestopt vanuit VGR, niet opgepakt door gemeente
Gebrek aan uren om veel met mensen met een beperking bezig te zijn
Geen fonds voor contributie betekent weggegooid geld voor aanpassing accommodaties
Geen promotie sportconsulent wegens uren tekort
Gemeente is bang om veel geld uit te geven
Minder sporten als gevolg van bezuinigingen
Spagaat tussen mensen willen laten sporten en financiële druk
Te weinig financiële middelen om de sportaccommodatie aan te passen
Groeiende aandacht voor mensen met een beperking
Aandacht voor mensen met een beperking
Aangepast sporten meer in de media
Aanleiding aandacht mensen met een beperking Rotterdam
Aanleiding aanpassingen sportaccommodaties
Acceptatie mensen met een beperking
Mensen met een beperking worden mondiger
Verbeteren acceptatie door rolmodellen
Bewustwording door VN-verdrag
Nationaal sportakkoord
Interesse van gemeente wordt langzaam groter
Invloed van VN-verdrag op aandacht voor mensen met een beperking
Nooit 100% toegankelijkheid
Aanpassing kan leiden tot andere belemmering
Belemmeringen voor aanpassingen accommodaties
Oude bestaande sportaccommodaties kunnen niet volledig aangepast worden
Niet elk gebouw kan voor elke beperking toegankelijk gemaakt worden
Project toegankelijke sportaccommodaties heeft niet alles gedaan
Wat is de grens bij aanpassingen sportaccommodaties
Onduidelijke rolverdeling
Belemmering door einde verantwoordelijkheid bij verenigingsgebouw
Belemmeringen als gevolg van grote stad
Belemmeringen in vergroten van aandacht voor mensen met een beperking
Bij uitvoering onvoldoende zicht op omvang problematiek
Dingen zowel lokaal als regionaal geregeld
Ervan uit gaan dat andere mensen begeleiden
Fonds gehandicaptensport niet duidelijk
Geen dubbele aangepaste sport binnen regio
Geen klachten dus geen belemmeringen
Gemeente doet niks met klachten
Iedere organisatie bezig met zijn eigen ding
Kwetsbaar geheel
Sinds VN-verdrag zijn dingen minder goed geregeld
Veel verschillende betrokken partijen
Weinig zicht op toegankelijkheid bij de uitvoering
Onwetendheid
Geen inclusief sporten
Geen zicht op sportaanbod
Geen zicht op vindbaarheid aangepaste accommodaties
Lokale inclusie agenda onbekend
Maar een aantal ambtenaren binnen de gemeente die zich bezig houden met mensen met een beperking
Onbekendheid bij gemeenten over toegankelijkheid
Onbekendheid over fondsen
Onbekendheid over vervoer sportaccommodatie
Onbekendheid VN-verdrag
Onduidelijkheid over uitvoering van nieuwe lokale sportakkoord
Onwetendheid hoe andere gemeenten het doen
Onwetendheid over ontoegankelijke sportaccommodaties

Onwetendheid over sportaccommodaties
Rotterdam Onbeperkt! onbekend bij project toegankelijke sportaccommodaties
Sporthulpmiddelaanvraag onbekend bij sportconsulent
Weinig over toegankelijkheid in coalitieakkoord Rotterdam
Weinig promotie voor mensen met een beperking vanuit gemeente
Sporthulpmiddelen Wmo een probleem
Aanvraag sporthulpmiddel lastig
Een leensporthulpmiddel moet telkens vermeld worden
Eigen bijdrage Wmo
Geen sporthulpmiddel groter probleem dan niet volledig toegankelijke sportaccommodatie
Grote verschillen tussen gemeenten bij j Wmo
Onbekendheid aanvraag sporthulpmiddel bij mensen met een beperking
Oorzaak onbekend over weinig sporthulpmiddelaanvragen
Sporters vanuit verschillende gemeenten
Sporthulpmiddel moet worden gezien als iets noodzakelijks
Sporthulpmiddelen duur
Sporthulpmiddelen weinig prioriteit bij Wmo
Verbazing over weinig sporthulpmiddelaanvragen Wmo
Verschil tussen gemeenten in Wmo
Vindbaarheid Wmo sporthulpmiddelen moeilijk
Visie Wmo dat beperking niet volledig gecompenseerd kan worden
Visie Wmo duur sporthulpmiddel verstrekken als sport altijd al werd beoefend
Veel praten maar weinig actie
Rotterdam Onbeperkt! zorgt niet per se voor meer actie voor mensen met een beperking
Verschil tussen vertellen en er echt iets mee doen
Veroudering
Kennis up to date houden
Landelijk bouwbesluit moet aangepast worden
Site over toegankelijkheid accommodaties niet up to date
Slecht toegankelijke sportaccommodaties
Sportaccommodaties oud en slecht toegankelijk
SOLGU heeft verouderde gegevens
Utrecht Standaard Toegankelijk verouderd
Vraagwijzer werkt niet
Website achteruit gegaan
Vervoer is een ingewikkelde kwestie
Mobiliteit
Onbekendheid over vervoer
Vervoer bij reguliere sport voor kind ook lastig
Vervoer naar sportaccommodatie voor mensen met een beperking lastiger
Wmo komt vervoersprobleem niet vaak tegen
VN-verdrag is niet dwingend
Voor kleinere gemeenten lastiger
Perspectief
Breed begrip doelgroep van mensen met een beperking
Doelgroep van mensen met een beperking
Verandering perspectief op doelgroep door de jaren heen
Definitie financiële toegankelijkheid
Fonds voor mensen met beperking voor contributieaanvraag
Definitie fysieke toegankelijkheid
Definitie informatietoegankelijkheid
Definitie sociale toegankelijkheid
Bejegening
Definitie toegankelijkheid
Beeldvorming toegankelijkheid sport
Inclusief sporten
Invloed VN-verdrag op beleid
Geen invloed VN-verdrag

Samenwerking intern gemeente
Samenwerking met belangenorganisatie
Samenwerking VGR
Samenwerking met externe partijen
Samenwerking met provincie
Samenwerking met sportconsulent
Samenwerking tussen gemeenten
Samenwerking G4
Verantwoordelijkheid gemeente Breda
Gemeente voor de fysieke toegankelijkheid
Verantwoordelijkheid sportvereniging voor sociale toegankelijkheid
Verantwoordelijkheid gemeente Leiden
Verantwoordelijkheid gemeente Rotterdam
Verantwoordelijkheid gemeente Utrecht
Verantwoordelijkheid gemeente voor sportaccommodaties
Verantwoordelijkheid mensen met een beperking
Ervaringsdeskundigen kunnen inzicht geven
Successen
Aanpassingen sportaccommodaties
Plan van aanpak verbeteren sportaccommodaties
Actiegericht werken
Belang samenwerking partijen
Platform Breda voor Iedereen
Samenwerken
Sneller contact tussen gemeenten door Grenzeloos Actief
Sport op Maat netwerk
Betrekken van doelgroep
De sportief tour voor meer aandacht
Er wordt al veel gedaan aan aangepast sporten
Redelijk veel aanbod
Geduld
Grotere vanzelfsprekendheid
Vergroten bewustwording door workshop
Niet alles volgens de regels
Aanvraag sporthulpmiddel zonder plafond
Kunnen afwijken van regels Wmo
Op sommige verenigingen kunnen mensen met een beperking inclusief sporten
Positief over algemene toegankelijkheid Rotterdam
Rolstoelrugbyteam als mooi voorbeeld
Sportconsulent
Sportstimulering
Utrecht Standaard Toegankelijk
Zichtbaarheid vergroten
Evenementen koppelen
Succes van topsporters met een beperking
Verbeteringen
Actie ondernemen en doelen stellen
Gemeente moet actie ondernemen
Stoppen met onderzoeken, maar actie ondernemen
Betrekken van mensen met een beperking
Behoeftesonderzoek bij de doelgroep omtrent sporten
Behoeftesonderzoek naar sporthulpmiddel
Beleid mag door praktijk gevoed worden
Input doelgroep via online medium
Mensen met een beperking moeten aangeven als ze ergens tegenaan lopen
Middenweg tussen beleid bij ambtenaren en wensen van gebruikers
Onderzoek naar behoefte sporthulpmiddelen
Onderzoek naar bekendheid onder doelgroep

Onderzoek naar huidige situatie
Pilot doelgroep die zich bezighoudt met toegankelijkheid
Financiële middelen
Eerlijk budget voor sporthulpmiddel
Efficiënt omgaan met voorzieningen
Geld nuttig uitgeven
Verbetering budget hulpmiddel Wmo
Integrale aanpak
Betere samenwerking tussen partijen
Betrekken wethouder
Burgemeester en wethouders kunnen grotere verantwoordelijkheid nemen voor aangepast sporten
Meer aandacht voor rol van provincies
Regionale afstemming sportaanbod
Regionale samenwerking
Sneller dingen voor elkaar krijgen
Specifieke subsidieregeling voor gehandicapten
Sportadvies integreren bij artsen
Structurele borging
Kennisdeling
Ideeënbus
Mogelijkheden laten zien door sportaanbieders
Kijken naar mogelijkheden
Maatwerk
Meer huisbezoeken Wmo
Meer actief beleid over hulpmiddelen Wmo
Meer voor blinden en slechtzienden
Utrecht standaard toegankelijk vernieuwen
Verbeteren van vervoer
Vergroten van bewustwording en vanzelfsprekendheid
Cultuuromslag
Elke vereniging eigen aangepast sportaanbod
Ontwikkelen van andere denkwijze
Promoten van positieve effect van aangepast sporten
Sporten brengt sociale contacten
Sporten goed voor de gezondheid
Promoten van sporthulpmiddel aanvragen
Uitbreiding aangepast sportaanbod
Uitzenden aangepast sporten op tv
Verbeteren van bewustwording
Eerst bij ambtenaren
Het denken aan mensen met een beperking zit nog niet tussen de oren bij ambtenaren
Vergroten kennis over mensen met een beperking
Vergroten van aandacht voor mensen met een beperking niet te expliciet
Vergroten vanzelfsprekendheid
Vindbaarheid toegankelijke sportaccommodaties vergroten
Voorlichtingsfilmpjes om acceptatie te vergroten
Zichtbaarheid aangepast sporten vergroten
Belang van zichtbaarheid sportaanbod